

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van Master of Science in de Criminologische Wetenschappen

JEUGDWERK: EEN INCLUSIEF OF EXCLUSIEF GEGEVEN?

VAN SAN CELIEN

2023-2024

WETENSCHAPSWINKEL

Promotor: Mattias Lucien De Backer

Jury: Djiwo Weenas

Recht & Criminologie

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Science in de Criminologische Wetenschappen

Jeugdwerk: een inclusief of exclusief gegeven?

Celien Van San

0581322

Academiejaar 2023-2024

Promotor: Mattias Lucien DE BACKER

Jury: Djiwo WEENAS

Recht & Criminologie

Dankwoord

Met mijn thesis heb ik de kans gekregen om mij te verdiepen in de vrijetijdsparticipatie van maatschappelijke kwetsbare jongeren. Ik heb hierbij toegewijde jeugdwerkers, een geëngageerde lesgever, enthousiaste ouders en fijne jongeren mogen ontmoeten en bevragen.

Het schrijven van dit dankwoord brengt vooral grote opluchting met zich mee. Na vier jaar voltijds werken en studeren zie ik mijn thesis als slotstuk van een hectische, maar leerrijke periode. Het is dankzij de steun en motivatie van vrienden en familie dat ik heb doorgezet om mijn thesis tot een goed einde te brengen. Daarom wil ik in dit dankwoord enkele belangrijke personen bedanken.

Als eerst bedank ik mijn promotor, professor De Backer. Hij gaf steeds constructieve feedback over de inhoud. Zijn diepgaande kennis van wetenschappelijke onderzoeken heeft bijgedragen aan de kwaliteit van mijn thesis. Ondanks de vele studenten die hij onder zijn hoede neemt voor de begeleiding van thesissen, stond hij steeds paraat om zijn kennis met mij te delen.

Als tweede apprecieer ik de inzet van Jolien van Chirojeugd Vlaanderen. Ook zij heeft feedback gegeven over mijn thesis en mee nagedacht over de vorm van mijn masterproefplan.

Hiernaast verdient mijn vader een speciaal plekje in mijn thesis. Hij nam steeds de tijd om mijn papers na te kijken tijdens mijn studie. Hoewel hij niet meer de kans heeft gekregen om deze thesis te kunnen nalezen, weet ik zeker dat hij trots zou zijn geweest. Zijn steun is van onschatbare waarde geweest en zonder hem had ik mijn opleiding niet succesvol kunnen afronden.

Verder ben ik dankbaar voor het geduld van mijn vriend Laurens, die altijd bereid was om mijn eerste versies van de hoofdstukken kritisch door te nemen en mij te helpen om de kwaliteit van mijn thesis te waarborgen.

Vervolgens wil ik mijn dank uitspreken naar mijn vriendinnen Nuria en Remke. Zij waren bereid om te helpen in de verschillende fases van het onderzoek.

En tot slot, een grote dank aan mijn respondenten. Zij namen allen de tijd om in gesprek te gaan met mij, ondanks het feit dat de gesprekken 's avonds vielen tijdens de Ramadan. Dankzij hen heb ik de mogelijkheid gekregen om mijn thesis te schrijven.

Celien Van San

Nederlandstalige abstract

Vrijetijdparticipatie bij maatschappelijk kwetsbare jongeren is een actueel thema die zowel op beleidsmatig als organisatorisch niveau regelmatig aan bod komt. Desondanks is er weinig Belgisch wetenschappelijk onderzoek over dit thema.

Deze masterproef, op verzoek van Chirojeugd Vlaanderen via het onderzoeksplatform de Wetenschapswinkel, onderzoekt de inclusiviteit van jeugdwerk in de superdiverse stad Antwerpen. Hierbij wordt dieper ingegaan op de behoeften en drempels van vrijetijdparticipatie bij maatschappelijk kwetsbare jongeren, alsook de rol van ouders hierin. Zowel maatschappelijk kwetsbare jongeren als ouders zijn bevraagd over hun ervaringen en drempels van het vrijetijdsaanbod.

In de literatuurstudie wordt er stilgestaan bij de term maatschappelijke kwetsbaarheid via de theorie van het kruispuntdenken, de superdiversiteit van de stad Antwerpen, de invloed van ouders via het sociaal, cultureel en psychologisch kapitaal, een vrijetijdsprogramma op vlak van wetenschappelijk onderzoek en de meerwaarde van brugfiguren en drempels binnen het vrijetijdsaanbod.

Elke jongere ervaart zijn noden en drempels op vlak van vrijetijdparticipatie op een eigen manier. Zowel in de literatuurstudie als het resultatenluik komen volgende drempels bij zowel verschillende maatschappelijk kwetsbare ouders als jongeren naar voren: het belang van het vrijblijvend karakter van vrijetijdsaanbod, de invloed van vrienden om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod en het gebrek aan tijd.

Tot slot wordt er aangeraden dat organisaties zoals Chirojeugd Vlaanderen evalueren of hun aanbod bekend genoeg is onder hun leden. Dit in combinatie met de bereidheid om hun aanbod kritisch te bekijken en open te staan voor dialoog met organisaties die zich specifiek richten op maatschappelijk kwetsbare kinderen.

Engelstalige abstract

Leisure participation among socially vulnerable youth is a sensitive topic at policy and organizational levels. However, Belgian scientific research on this topic is notably lacking.

This master's thesis, at the request by Chirojeugd Vlaanderen through the Wetenschapswinkel, explores the inclusivity of youth work in the super-diverse city of Antwerp. It delves into the needs and barriers of leisure participation among socially vulnerable youth, as well as the role of parents. Both socially vulnerable youth and parents were surveyed regarding their experiences and obstacles related to leisure activities.

The literature review delves into the concept of social vulnerability through intersectional thinking, the super-diversity of Antwerp, parental influence by social, cultural, and psychological capital, a leisure program in scientific research and the added value of intermediaries and barriers within leisure offerings.

Each young person experiences their needs and barriers to leisure participation uniquely. The literature review and the results section highlight common barriers among various socially vulnerable parents and youth: the importance of the voluntary nature of leisure offerings, the influence of friends on participation, and a lack of time.

Lastly, it is recommended that organizations such as Chirojeugd Vlaanderen assess the visibility of their offerings among their members. This should be coupled with a willingness to critically examine their offerings and engage in dialogue with organizations specifically for socially vulnerable children.

Trefwoorden

Nederlandstalig	Engelstalig
Vrijetijdsparticipatie	Participation in leisure activities
Maatschappelijk kwetsbaarheid	Social vulnerability
Drempels vrije tijd	Barriers to leisure time

Inhoudstafel

Dankwoord	2
Nederlandstalige abstract	3
Engelstalige abstract	4
Trefwoorden	5
Inleiding	1
1 Literatuurstudie	3
1.1 Maatschappelijke kwetsbaarheid	3
1.2 De theorie van intersectionaliteit of het kruispuntdenken	3
1.3 Het belang van vrije tijd	4
1.4 Vrije tijd in ontwikkeling	4
1.4.1 Vrije tijd door en met jongeren	6
1.5 Drempels binnen het georganiseerde vrijetijdsaanbod	7
1.5.1 Ongelijke toegang tot de vrijetijdsparticipatie	7
1.5.2 Het perspectief op (on)georganiseerde vrijetijdsaanbod	8
1.5.3 Inclusieve communicatie	9
1.5.4 De meerwaarde van een brugfiguur	9
1.5.5 De rol van het sociaal netwerk in de vrijetijdsbesteding van jongeren	10
1.5.6 Het referentiekader van een leider, animator of trainer	11
1.6 Buurtgerichte vrijetijdsaanbod	12
1.7 Het jeugdbeleid onder de loep	12
1.7.1 Het juridisch kader van vrije tijd	12
1.7.2 Het (inter)nationaal karakter van vrije tijd	13
1.8 Stad Antwerpen – een bruisende stadsdynamiek?	13
1.9 Conclusie literatuurstudie	15
2 Methodologie	17
2.1 Onderbouwing en onderzoeksopzet	17
2.2 Dataverzameling	17
2.2.1 Empirisch onderzoek	17
2.3 Data-analyse	18
2.4 Validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit van het onderzoek	19
2.4.1 Geïnformeerde toestemming maatschappelijk kwetsbare jongeren	21
2.4.2 Geluidsopname	21
2.4.3 Geïnformeerde toestemming bij anderstalige maatschappelijke kwetsbare ouders (zie bijlagen 7.4)	22
3 Resultaten	22
3.1 Bevindingen maatschappelijk kwetsbare jongeren	22
3.1.1 Motivatie deelname Kras Jeugdwerk	23
3.1.2 Door de ogen van de jongere: de drempels van het vrijetijdsaanbod	24
3.1.3 De perceptie over hun woonbuurt	25
3.1.4 De rol van ouders in de vrijetijdsbesteding volgens de deelnemende jongeren	25
3.2 Bevindingen maatschappelijk kwetsbare ouders	26
3.2.1 LIGO-profiel	26

3.2.2	Deelname aan vrijetijdsactiviteiten door maatschappelijk kwetsbare ouders	26
3.2.3	Het gevoel van maatschappelijke kwetsbare ouders over hun woonbuurt	27
3.2.4	Houding van maatschappelijke kwetsbare ouders ten aanzien van vrije tijd voor jongeren	27
3.2.5	Door de bril van maatschappelijke kwetsbare ouders: drempels van vrijetijdsaanbod bij jongeren tussen 12 jaar en 18 jaar oud	28
4	Discussie	30
5	Conclusie	35
6	Aanbeveling voor Chirojeugd Vlaanderen	37
7	Referentielijst	39
8	Bijlagen	46
8.1	Datamanagementsplan	46
8.2	Interviewleidraad voor de jongeren	47
8.2.1	Geïnformeerde toestemming jongeren	47
8.2.2	Mondelinge toelichting over het wetenschappelijk onderzoek waarbij er mondelinge toestemming wordt gevraagd aan de jongere.	48
8.2.3	Inleidende vragen	48
8.2.4	Thema gerelateerde vragen	48
8.2.5	Afsluitende vragen	49
8.2.6	Interviewleidraad voor jongeren die niet akkoord zijn met geluidsopname (mind-map)	49
8.3	Voorbereiding focusgroep anderstalige ouders	49
8.4	Voorbereiding focusgroep maatschappelijk kwetsbare ouders	50
8.4.1	Wat is vrije tijd?	50
8.4.2	Wie kan jou helpen?	50
8.4.3	Inleiding met foto's	50
8.4.4	Inleidende vragen met stellingen (elke stelling wordt afgebeeld op een PowerPointpresentatie met bijhorende afbeelding)	50
8.4.5	Verdiepende vragen	51
8.4.6	Afsluitende vragen	51
8.5	Geïnformeerde toestemming	51
8.5.1	Geïnformeerde toestemming anderstalige ouders	52
8.5.2	Symbolen geïnformeerde toestemming	54
8.6	Verklaring van authenticiteit en openbaarmaking	55
8.7	Toestemmingsformulier openbaarmaking	56

Inleiding

Onderzoek van Faché (2020) geeft het belang weer om in te zetten op vrijetijdsparticipatie bij jongeren en de noodzaak van sociaal contact met leeftijdsgenoten. Het deelnemen aan het vrijetijdsaanbod draagt bij tot maximale ontplooiingskansen door het uitwisselen van kennis, ervaringen en vaardigheden in een niet schoolse context. Het ontwikkelen van een positief zelfbeeld, het verder ontplooiën van sociale vaardigheden, het opbouwen van een vriendennetwerk en respectvol omgaan met verschillen zijn enkele competenties die verder uitgebouwd worden (Faché, 2020). Bovendien constateert onderzoek van Lieven Pauwels (2011) dat de omgeving waar jongeren de meeste tijd doorbrengen een belangrijke invloed heeft op het gedrag van jongeren. Een omgeving die gekenmerkt wordt door een gebrek aan begeleiding en structuur kan een rol spelen bij het vertonen van delinquent gedrag.

“Integratie en samenleven gebeurt niet in een klaslokaal, dat gebeurt op Chiro-kamp.”
(Somers, 2020,p.1)

Een terugkerend thema binnen de actualiteit is de doorstroom van maatschappelijk kwetsbare jongeren naar het reguliere jeugdwerk. Uit de resultaten van het Jeugd Onderzoek Platform (JOP) blijkt dat volgende doelgroepen: jongeren in een moeilijke financiële situatie, jongeren met laaggeschoolde ouders, jongeren uit het beroepsonderwijs, deelnemers van praktijkgerichte opleidingen en jongeren met een migratieachtergrond in 2023 structureel minder deelnemen aan het vrijetijdsaanbod (Crochet, 2024). De Vlaamse regering kent reeds één keer per zes jaar financiële ondersteuning toe aan jeugdwerkorganisaties die zich richten op maatschappelijk kwetsbare jongeren. Op deze wijze beogen ze op Vlaams niveau het aanmoedigen van vrijetijdsparticipatie bij maatschappelijk kwetsbare jongeren. Zo erkennen zij de nood om te investeren in deze specifieke doelgroep (Departement Cultuur, Jeugd en Media, 2023).

Naast de Vlaamse overheid wilt Chirojeugd Vlaanderen inzetten op deze doorstroom. De doorstroom faciliteren zij via de opzet van verschillende initiatieven zoals het aanmoedigen van lokale chirogroepen om voorrang te geven aan maatschappelijke kwetsbare jongeren in de buurt. Via de Wetenschapswinkel, een platform waar organisaties wetenschappelijke ondersteuning vragen aan onder andere studenten die een eindwerk schrijven, hebben ze de vraag gesteld om de inclusiviteit van jeugdwerk te onderzoeken.

Naast deze vraag wensen ze ook een concreet advies hoe hiermee verder aan de slag te gaan (Chirojeugd Vlaanderen, 2019).

Naar aanleiding van bovenstaande noden wordt er tijdens dit onderzoek dieper ingegaan op de vrijetijdsparticipatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren tussen de 12 jaar en 18 jaar oud in de superdiverse stad Antwerpen. De reden om voor de stad Antwerpen te kiezen wordt in de literatuurstudie uiteengezet.

Doorheen de literatuurstudie en empirisch onderzoek wordt er een antwoord geformuleerd op volgende onderzoeksvragen:

- De hoofdonderzoeksvraag:
 - Hoe ervaren Antwerpse, maatschappelijk kwetsbare jongeren (12 jaar tot en met 18 jaar oud) de vrijetijdsparticipatie in hun buurt?
- Subonderzoeksvragen:
 - Welke drempels ervaren maatschappelijk kwetsbare jongeren om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in hun buurt?
 - In welke mate beïnvloeden ouders hun zoon of dochter om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt?
 - Hoe kan Chirojeugd Vlaanderen mee bijdragen aan een laagdrempelige manier van vrijetijdsaanbod?

Binnen de literatuurstudie ligt de focus op volgende aspecten: maatschappelijk kwetsbaarheid, de theorie van het kruispuntdenken, het belang van vrije tijd, het verband tussen ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding en jeugdcriminaliteit, vrije tijd door de ogen van de jongeren, de drempels van het vrijetijdsaanbod, buurtgerichte vrijetijdsaanbod, het jeugdbeleid, de stadsdynamiek van Antwerpen en de betekenis van het sociaal netwerk.

Vervolgens zal de methodologie weergeven op welke werkwijze Antwerpse maatschappelijk kwetsbare jongeren en ouders een stem krijgen in dit onderzoek. De ervaring en drempels van het vrijetijdsaanbod en de ervaring over hun woonbuurt worden bevraagd. Om vervolgens te eindigen met een conclusie, discussie en aanbeveling naar Chirojeugd Vlaanderen toe. In het advies van Chirojeugd Vlaanderen worden aanbevelingen geformuleerd hoe bij te dragen aan een laagdrempelig vrijetijdsaanbod via de stem van de Antwerpse maatschappelijk kwetsbare jongeren tussen 12 en 18 jaar.

1 Literatuurstudie

1.1 Maatschappelijke kwetsbaarheid

Vettenburg (2015) geeft aan dat een persoon maatschappelijk kwetsbaar is wanneer de contacten met maatschappelijke instanties zoals, onderwijs, justitie, integrale jeugdhulp en het georganiseerde vrijetijdsaanbod hoofdzakelijk als controlerend en sanctionerend ervaren wordt. In die mate zelfs dat maatschappelijk kwetsbare jongeren minder voordelen halen uit het vrijetijdsaanbod (Vettenburg, 2012).

Maatschappelijk kwetsbaarheid is geen individueel kenmerk maar een proces van interactie. Het gaat over de interactie tussen de maatschappij en de individu. De organisatie 'Uit De Marge' (2024) verklaart dat de kwetsbare jongere zich elke keer gekwetst voelt (kwetsing) als een maatschappelijke instelling controleert of sanctioneert. Een concreet voorbeeld van een kwetsing wordt geschetst door de kwetsbare jongere die de communicatie van de lokale jeugdvereniging niet begrijpt wegens te ingewikkeld taalgebruik. Hierdoor haakt de jongere af.

Door herhaaldelijke kwetsingen neemt het wantrouwen jegens de maatschappij toe. Er ontstaat een conflict of vermijdingsdrang. Hierdoor vergroot de kans dat kwetsbare jongeren zich distantiëren van maatschappelijke instanties. Maatschappelijke kwetsbaarheid ontstaat door een opeenvolging van negatieve ervaringen met maatschappelijke instanties (Vettenburg, 2012).

1.2 De theorie van intersectionaliteit of het kruispuntdenken

Volgens Al-Faham, Angelique & Rose (2019) beschikt iedereen over verschillende persoonlijkheidskenmerken zoals ras, gender, seksualiteit, etniciteit, socio-economische achtergrond, mentale of fysieke beperking, religie en gezondheid. Deze kenmerken vormen de sociale identiteit van een individu. Maatschappelijk kwetsbare jongeren beschikken over persoonlijkheidskenmerken die hen kwetsbaarder maakt. Met de theorie van het kruispuntdenken wordt deze kwetsbaarheid verder uiteengezet.

Kimberly Crenshaw (1989) is grondlegger van het kruispuntdenken. Zij geeft aan hoe vrouwen met kleur niet vertegenwoordigd zijn in feministische en antiracistische groepen. Hierbij staat zij stil bij het gegeven dat er geen rekening wordt gehouden met gender en ras. Crenshaw constateert dat sommige persoonlijkheidskenmerken onzichtbaar zijn terwijl deze persoonlijkheidskenmerken de positie van een individu in de samenleving bepalen.

Hierbij benadrukt Brouckaert (2014) de meerwaarde om het geheel van persoonlijkheidskenmerken in acht te nemen.

Bepaalde persoonlijkheidskenmerken worden meer als norm ervaren dan anderen.

Het geheel van deze kenmerken zorgt voor zowel kwetsbaarheden als privileges in het dagelijks leven. Dit leidt ertoe dat sommige jongeren barrières ervaren om toegang te krijgen tot bepaalde levensdomeinen zoals deelnemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt (Filia et al., 2022).

1.3 Het belang van vrije tijd

Leversen et al. (2012) voerden een onderzoek uit onder jongeren waarbij zij vaststelden dat deelnemen aan een hobby een positieve invloed heeft op de adolescent. Een voorbeeld is de impact op het mentaal welzijn van de jongere, aangezien het deelnemen aan een hobby de autonomie, competentie en verbondenheid met leeftijdsgenoten vergroot. Door deel te nemen aan een hobby, worden jongeren uit hun comfortzone gehaald waardoor zij zich verder ontplooien als mens. Ze krijgen het gevoel doelen te behalen. De verbondenheid van groepsleden die deelnemen aan dezelfde vrijetijdsactiviteit, draagt op zijn beurt bij tot de eigen identiteit en het verkrijgen van erkenning binnen die groep. De verbondenheid vertaalt zich naar omgaan met en zorgen voor anderen.

Een derde voordeel van deelname aan het vrijetijdsaanbod is een gemiddelde stijging van de levenstevredenheid.

Een andere studie van Hung-Ming (2020) binnen de doelgroep van maatschappelijke kwetsbare jongeren toont aan dat actieve vrijetijdsparticipatie het psychologisch kapitaal van kinderen in kansarmoede bevordert. Het psychologisch kapitaal bestaat uit positieve karaktereigenschappen zoals hoop, veerkracht, zelfvertrouwen en optimisme. Hierbij geven kinderen in kansarmoede aan dat door hun deelname aan een hobby zij een ondersteunend gevoel ervaren, tegenslagen eenvoudiger overwinnen en hun cognitieve vaardigheden kunnen ontplooien.

1.4 Vrije tijd in ontwikkeling

Het geheel van familie, burens, vrienden, klasgenoten en andere personen vormt het sociale kapitaal van de jongeren. Het sociaal netwerk biedt emotionele ondersteuning op persoonlijk vlak. In functie van het ontwikkelen van een eigen identiteit wordt de focus verlegd van de band tussen ouder en kind naar de relatie met leeftijdsgenoten.

Hierbij brengen jongeren meer tijd door met leeftijdsgenoten buiten het zicht van de ouders. Het zijn vaak vrienden die emotionele steun bieden tijdens de adolescentie.

De sterkte van dit sociaal kapitaal beïnvloedt de mate waarbij jongeren zich wel of niet vervelen. Hoe sterker het sociaal kapitaal, hoe groter de mogelijkheden zijn op vlak van vrije tijd, hoe minder de kans op verveling (Vandenbossche et. al, 2016).

Het meer tijd doorbrengen met vrienden gaat samen met toenemende autonomie. Deze toenemende autonomie is het gevolg van de groeiende onafhankelijkheid, vrijheid en verantwoordelijkheid die zij ervaren (Janssen, Weerman & Eichelsheim, 2017).

Op sociaal vlak hebben jongeren twee doelen. Enerzijds erbij horen in de groep. Anderzijds een bepaalde status verwerven naar de groep toe (Dijkstra & Veenstra, 2019).

Onderzoek rond de Drari subcultuur in Brussel verwijst naar het belang van rondhangen. Hierbij trekken jongeren met hun leeftijdsgenoten op in openbare ruimtes. Het rondhangen draagt vaak mee bij aan de identiteitsvorming van de jongere. Omwille van de vele vooroordelen en stigmatisering die gepaard gaat met rondhangende jongeren uiten zij zich vaak met kledij die bij elkaar passen. Op die manier willen ze het samenhorigheidsg gevoel vergroten waarbij ze opboksen tegen de vooroordelen die anderen hebben (De Backer, 2019).

Volgens criminologen Osgood en Anderson (2004) zorgt het rondhangen met leeftijdsgenoten, zonder toezicht van zorgfiguren, voor meer kans op verleiding van problematisch gedrag bij jongeren. Factoren zoals de relatie tussen ouder en adolescent kunnen een bescherming bieden om geen criminaliteit te plegen. De mate waarin een ouder ingrijpt wanneer zijn kind gedrag strafbaar gedrag stelt heeft invloed of een jongere crimineel gedrag vertoont (Janssen, Weerman & Eichelsheim, 2017).

Verder onderzoek geeft aan dat rondhangende jongeren meer het avontuur kunnen opzoeken met het risico om buiten de lijnen te kleuren en strafbaar gedrag te stellen.

Een van de verklaringen voor het stellen van strafbaar gedrag is het openbaarheidsparadox. Hierbij proberen sommige groepen jongeren de publieke ruimtes eigen te maken. Door het stellen van asociaal gedrag via onder ander het overtreden van de sociale regels proberen ze een openbare ruimte op te eisen (De Backer, 2016). Andere redenen zijn door verveling, spanning of door het uitdagen van leeftijdsgenoten.

Hierbij willen jongeren indruk maken op andere leeftijdsgenoten. De drijfveer voor dit gedrag is het nastreven van een bepaalde status (Janssen, Weerman & Eichelsheim, 2017).

Van Der Laan, Pleysier & Weerman (2020) verklaren dat het ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding, zoals rondhangen in de publieke ruimte, gedaald is. De evolutie van de digitalisering van de dagelijkse leefwereld van jongeren speelt hierin een rol. Bijna alle jongeren hebben dagelijks contact met hun vrienden via sociale media.

De negatieve keerzijde is dat jongeren, in vergelijking met 2010, minder fysieke tijd doorbrengen met vrienden in de buurt. Er wordt meer tijd online gespendeerd. Daaruit vindt er een verschuiving plaats van de fysieke vrijetijdsbesteding, zoals rondhangen op straat, naar de digitale wereld. Ondanks de daling van het ongeorganiseerd vrijetijdsbesteding en de stijging van het gebruik van sociale media is het belangrijk om te blijven inzetten op jeugdvriendelijke toegankelijke openbare ruimtes. Deze openbare ruimtes spelen een belangrijke rol in het opgroeien van jongeren. Het draagt mee bij aan de socialisatie, het sociaal netwerk en de identiteitsvorming van de jongere (De Backer, 2017).

De JOP-monitor werd geraadpleegd om meer informatie te verzamelen over deze verschuiving van de leefwereld van jongeren. De JOP-monitor onderzoekt de leefwereld van jongeren in Vlaanderen. JOP staat voor Jeugd Onderzoek Platform.

Uit deze monitor wordt er vastgesteld dat naarmate de leeftijd vordert, een daling van het aantal leden in het jeugdwerk waargenomen wordt. De monitor geeft aan dat sociale media een rol spelen in deze bevinding.

Echter is er nood aan verder onderzoek om het verband tussen het gebruik van sociale media en de daling van deelname aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod naarmate de leeftijd vordert te verklaren (Bradt et al., 2019).

Tenslotte vindt er ook een verschuiving plaats van fysiek crimineel gedrag naar digitale criminaliteit (Van der Laan, Pleysier & Weerman, 2020). Deze ontwikkeling heeft gevolgen met betrekking tot jeugdcriminaliteit.

Onderzoek van Svensson & Oberwittler (2021) stellen volgend negatief verband vast: de daling van rondhangende jongeren in een openbare ruimte is één van de verklaringen voor de daling in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in Zweden. Door minder aanwezig te zijn in de fysieke ruimte verlaagt de kans om fysiek crimineel gedrag te plegen.

Weerman (2017) en ander wetenschappelijk onderzoek hebben geen verdere verklaringen over het positief of negatief verband tussen vrijetijdsbesteding van jongeren en jeugdcriminaliteit. Verder wetenschappelijk onderzoek is aangewezen.

1.4.1 Vrije tijd door en met jongeren

Een vernieuwde vorm van vrijetijdsaanbod is het wijkgericht werken door en voor jongeren op vlak van vrijebesteding. Een voorbeeld van een kwaliteitsvolle georganiseerde vrijetijdsbesteding is het Nederlandse Youth Empowerment programma 'Grote Broer'. Dit programma is ontstaan door twee jongvolwassenen die tijdens de puberteit zelf overlast veroorzaakten op straat.

Na het afronden van de opleiding sociaal cultureel werk gaan zij zelf op pad met maatschappelijk kwetsbare jongeren om zoals een grote broer overlast in de buurt tegen te gaan. Het programma is ontstaan en wordt vorm gegeven door ervaringsdeskundigen. Het doel van dit programma is om samen met leeftijdsgenoten tussen 14 jaar en 27 jaar een stage te volgen om een leefbare, veilige buurt te creëren. Deze vrijwillige stage gaat door in de buurt waar zij zelf opgegroeid zijn.

De stage is pas afgerond wanneer zij hun doelen op vlak van opleiding of werk hebben behaald. Dit betekent dat zij ergens anders werk hebben gevonden of een bepaalde opleiding gaan starten.

De begeleiding gebeurt door hulpverleners waarbij ze doorheen de stage sociale en organisatorische vaardigheden ontwikkelen. Samen met de hulpverleners zijn andere partners zoals lokale verenigingen en scholen nauw betrokken in dit initiatief (Verhagen, Van Loon, & Rots-de Vries, 2023).

Onderzoek van Van Dop, Depauw en Driessens (2016) illustreert manieren waarop empowerment gerealiseerd kan worden en in welke mate. Zij onderzoeken op microniveau (de betekenis van jongeren en hun leeftijdsgenoten), mesoniveau (de betekenis van professionals in de organisatie) en macroniveau (het niveau van de samenleving) het ontstaan van empowerment.

Toegepast op het Youth Empowerment programma wordt op microniveau de stem van de jongeren gebruikt. Jongeren uit dit programma gaven aan dat het kritisch zelfbewustzijn na deze stage is toegenomen. Zij begrijpen welke impact zij hebben op de buurt en in de samenleving.

Op mesoniveau ervaren zij de steun van professionals en leeftijdsgenoten als motivator om de stage te voltooien. Bovendien zorgt de begeleiding en feedback van mentors voor een effectief verschil in het realiseren van een vrijetijdsactiviteit (Verhagen, Van Loon & Rots-de Vries, 2023).

Doorheen dit wetenschappelijk onderzoek nemen we zulke praktijken mee als inspiratiekader voor de interviewleidraad en aanbeveling naar Chirojeugd Vlaanderen.

1.5 Drempels binnen het georganiseerde vrijetijdsaanbod

1.5.1 Ongelijke toegang tot de vrijetijdsparticipatie

De Amerikaanse wetenschapper Lareau (2000) onderzocht het verband tussen de sociaal-economische achtergrond van jongeren en hun vrijetijdbesteding.

Hieruit blijkt dat jongeren uit een lagere sociaal- economische klasse meer gebruik maken van het ongeorganiseerde vrijetijdsaanbod, zoals tijd doorbrengen met familie en vrienden in de publieke ruimte. Zij geven de voorkeur aan vrijblijvende, informele activiteiten zonder een structuur.

Jongeren van de middenklasse of met een hogere socio-economische achtergrond maken meer gebruik van het georganiseerde vrijetijdsaanbod zoals een jeugdvereniging.

Desondanks heeft het georganiseerde vrijetijdsaanbod een keerzijde. Het hebben van verschillende hobby's kan stress ervaren. Hierbij ervaren sommige individuen het gevoel dat ze te weinig tijd hebben om aan alle sociale activiteiten te kunnen deelnemen. Voornamelijk personen uit de middenklasse ervaren dit onbehagen gevoel. Zo streven vele personen naar nutmaximalisatie in de invulling vrijetijdsactiviteiten. Zij willen dat hun vrijetijdsactiviteiten zo zinvol mogelijk zijn: je wilt betekenisvol zijn voor anderen, de eigen identiteit verder ontplooien, plezier hebben (Jans & Dhont, 2016).

Tenslotte duidt de wetenschapper Lareau (2000) aan dat er een ongelijke toegang is tot het georganiseerde vrijetijdsaanbod omwille van het onbehagen gevoel en keuzestress die voornamelijk vastgesteld is bij personen uit de middenklasse. Lareau constateert hieruit dat het vrijetijdsaanbod niet even toegankelijk is voor iedereen.

1.5.2 Het perspectief op (on)georganiseerde vrijetijdsaanbod

Wetenschappelijk onderzoek van Huyghe et al. (2009) benadrukt volgend verband: naarmate de jongere ouder wordt gaat de voorkeur van het georganiseerde naar het ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding in de stad Antwerpen.

Tevens geven de jongeren er de voorkeur aan om deze activiteiten te besteden met vrienden of familie in plaats van met een onbekende groep. In lijn met het gezelschap werken volgende zaken ook drempelverlagend: zonder inschrijving en gratis deelname aan de activiteiten. De open toegang zonder inschrijving zorgt ervoor dat jongeren de kans hebben om vrijblijvend te proeven van het vrijetijdsaanbod zonder een engagement aan te gaan.

Indien de activiteit betalend is, voelen jongeren de druk om te blijven komen naar deze activiteit. De druk van betaald te hebben, kan een gevoel van verplichting veroorzaken om te blijven komen. Daaruit vergroot de kans dat de jongere afhaakt.

Aanvullend geeft het beleidsadvies van het Kenniscentrum Kinderrechten (2023) aan om het ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding te combineren met het georganiseerde vrijetijdsaanbod. Hierbij adviseren zij om meer onderzoek te voeren naar aan welke soort vrijetijdsbesteding jongeren effectief nood hebben. De combinatie van beide vormen kan een ondersteuning bieden om een bepaalde buurt te activeren, te dynamiseren.

Deze combinatie wordt een hybride vorm van vrije tijd genoemd.

Een voorbeeld van deze hybride vorm is om op een vast uurtje een plein ter beschikking stellen waar jongeren kunnen voetballen. Eveneens heeft elke jongere de flexibiliteit om die dag wel of niet deel te nemen.

1.5.3 Inclusieve communicatie

Piessens, Sinnaeve & Suijs (2004) hebben onderzoek gevoerd naar inclusieve communicatie bij jongeren. Het doel van deze communicatievorm is om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

Er wordt gestreefd naar laagdrempelige communicatie en herkenbaarheid van de boodschap met respect voor iedereen. In functie van de ontwikkeling van de sociale identiteit van jongeren is het van belang om niet te categoriseren. Jongeren hebben de voorkeur dat er rekening gehouden wordt met de uniekheid van iedere individu.

In de context van superdiversiteit, waarbij de etnische minderheid een meerderheid vormt, wordt er aangeraden om zoveel mogelijk achtergronden te bereiken. Daarbij wordt er rekening gehouden met etniciteit, geslacht, leeftijd, religie, het hebben van een beperking, nationaliteit, seksuele geaardheid, andere persoonlijkheidsfactoren, demografische en socio-culturele kenmerken. De nadruk ligt op de individuele benadering van elke jongere omwille van de diversiteit tussen jongeren.

1.5.4 De meerwaarde van een brugfiguur

De Pauw et al. (2012) constateren dat er een positief verband is tussen ouders die reeds naar een jeugdvereniging zijn geweest en de deelname van hun zoon of dochter aan een jeugdbeweging. De toegankelijkheid naar het jeugdwerk vergroot wanneer ouders reeds vertrouwd zijn met de jeugdwerking.

Daarentegen is het voor maatschappelijke kwetsbare jongeren een grote drempel om naar een jeugdvereniging te gaan. Volgens onderzoek van De Pauw et al. (2012) geven sommige leiders en leidsters aan dat maatschappelijke kwetsbare jongeren moeilijker te bereiken zijn. Een mogelijke invloed kan zijn dat er gemiddeld gezien weinig tot geen contact is tussen lokale verenigingen en lokale sociale diensten (De Pauw et al., 2012).

De Vlaamse overheid zet in op het aanwerven van brugfiguren om een brug te slaan tussen organisatoren van vrijetijdsactiviteiten en jongeren die moeilijker hun weg vinden tot het vrijetijdsaanbod.

Brugfiguren brengen verschillende partners op vlak van vraag en aanbod met elkaar in contact. Hierbij investeren brugfiguren in het informeren van maatschappelijke kwetsbare burgers in combinatie met het aanbieden van een luisterend oor. Ze zijn rechtstreeks en informeel aanspreekbaar voor allerlei vragen.

Tenslotte hebben bruggenbouwers een signaalfunctie waarbij zij de tekorten door de bril van maatschappelijke kwetsbare gezinnen kunnen aankaarten (Schouppe, De Visscher & Van De Walle, 2014).

1.5.5 De rol van het sociaal netwerk in de vrijetijdsbesteding van jongeren

Het sociaal netwerk heeft een positief effect op de vrijetijdsbesteding van jongeren. Dit is een geheel van formele en informele relaties die de rechtstreekse toegang tot verschillende levensdomeinen zoals onderwijs, huisvesting en het sociaal leven beïnvloeden (Sulimani-Aidan & Melkman, 2022).

In de ontwikkelingsfase van jongeren tussen 12 en 18 jaar kan het gevoel van hoop toenemen. Hoop wordt in het onderzoek van Sulimani-Aidan en Melman (2022) gedefinieerd als een bron van empowerment die tegenslag en stress reduceert.

Binnen de theorie van het kruispuntdenken wordt gesproken over privileges en kwetsbaarheden van persoonlijkheidskenmerken. In deze situatie wordt het positief effect van vrijetijdsbesteding, namelijk hoop, beschouwd als een privilege in plaats van een kwetsbaarheid. Hoop helpt jongeren om met moeilijke tegenslagen om te gaan zoals verlies en onzekerheid over hun zelfbeeld. Adolescenten geven aan dat zij een groter gevoel van hoop ervaren wanneer hun ouders hen ondersteunen en aanmoedigen (Sulimani-Aidan & Melkman, 2022).

De privileges vertalen zich opnieuw naar een ongelijke toegang tot de vrijetijdsparticipatie. Deze ongelijke toegang is terug te vinden in het cultureel kapitaal van de jongeren (Vandenbossche et al., 2016). De oorsprong van het begrip cultureel kapitaal ligt bij de onderzoeken van wetenschapper Bourdieu (2011). Het begrip verwijst naar de culturele hulpbronnen die je van thuis meekrijgt. Dit uit zich in drie aspecten namelijk de effectieve participatie aan cultuur, het hebben van cultuurgoederen zoals een boek en het geïstitutionaliseerd gegeven zoals het beschikken van een diploma. Deze aspecten hebben invloed op de mate van interesse in het vrijetijdsaanbod in de buurt.

Lareau (2003) geeft aan dat ouders, uit een midden of hogere klasse, kinderen maximaal aanmoedigen om hun talenten te ontplooien. Dit uit zich in het vaker inschrijven binnen het georganiseerde vrijetijdsaanbod. Via het plannen van vrijetijdsactiviteiten willen deze ouders verveling tegengaan. Ouders uit midden of hogere klasse worden vaker geassocieerd met een sterker cultureel kapitaal. Ouders uit een lagere economische klasse sturen vaak minder aan op vlak van vrijetijdsaanbod. Jongeren nemen hierbij vaker deel aan informele vrijetijdsactiviteiten. Dit kan zich uiten in een hogere mate van verveling (Vandenbossche et al., 2016).

Verder toegepast op de vrijetijdsbesteding beschrijft het onderzoek van Kamionka et al. (2023) het effect tussen de houding van ouders en het beoefenen van een sportactiviteit aan. Wanneer een ouder verwacht dat de jongere een sportactiviteit uitoefent wordt er over het algemeen een betere conditie vastgesteld bij het kind.

Het onderzoek toont een positief effect aan van ouders en rolmodellen op het beoefenen van een sport bij adolescenten.

Bovendien wanneer een ouder sport is er een positief effect dat de zoon of dochter ook een sport beoefent (Kamionka et al., 2023). Dit toont aan dat in het kader van de vrijetijdsparticipatie van maatschappelijke kwetsbare jongeren het een meerwaarde is om maatschappelijke kwetsbare ouders te bevragen.

Tenslotte vormen niet alleen ouders maar ook andere figuren, zoals een lesgever van een voetbalclub, beschermingsfiguren die de veerkracht van een jongere vergroot (Sulimani-Aidan & Melman, 2022). Zoals het Youth Empowerment programma aanhaalde is de feedback van hulpverleners ondersteunend. Het gevoel dat een begeleider klaar staat voor je, werkt aanmoedigend (Verhagen, Van Loon & Rots-de Vries, 2023).

Bovendien geeft Zeldin et al. (2017) aan dat jongeren het meest ontplooiën wanneer de ruimte gecreëerd wordt om zelf beslissingen te nemen in combinatie met het vertrouwen en de begeleiding van een volwassen persoon (Faché, 2021).

1.5.6 Het referentiekader van een leider, animator of trainer

De Vlaamse Dienst speelpleinwerk (2012) duidt op het verschil tussen het referentiekader van maatschappelijk kwetsbare jongeren en de middenklasse. De middenklasse creëert meestal de norm binnen de maatschappij. Het etiket 'normaal' beantwoordt aan de normen en verwachtingen in de maatschappij. Er bestaat een grote variëteit aan verwachtingen binnen een maatschappij. Enkele voorbeelden hiervan zijn: de Nederlandse taal machtig zijn, de (traditionele) samenstelling van het gezin, de socio-economische status van vrienden,... Wanneer je op enkele vlakken afwijkt van de 'norm', wordt de persoon vaak beschouwd als abnormaal. In deze context betekent abnormaal gedrag dat een bepaald gedrag als ongewenst wordt beschouwd in de omgang met elkaar en de omgeving.

Een jeugdleider, een trainer of een animator hebben elk hun referentiekader om jongeren te categoriseren op vlak van abnormaliteit. Dit referentiekader wordt ingevuld op basis van kennis, competenties, het sociale netwerk en de socio-economische status van de jongere (Vlaamse Dienst speelpleinwerk, 2012). Het toont aan dat een leider, trainer of animator een bepaalde positie inneemt. Zij maken tijdens de vrijetijdsactiviteit moreel geladen en pedagogische keuzes. Zij dragen mee bij tot de opvoeding en behandeling van deze jongeren (Verschelden, 2002).

Van Assche (2001) constateert dat het jeugdwerk normen en waarden met zich meebrengt, zoals het bijsturen van abnormaal gedrag. Hiernaast wenst het jeugdwerk positief bij te dragen aan de verdere ontplooiing van de identiteit van jongeren en sociale vaardigheden verder uit te bouwen.

Het meest recente masterplan diversiteit van het Departement Cultuur, Jeugd en Media van 2018-2020 (2020) vult hierbij aan dat het jeugdwerk bijdraagt aan de duurzame en culturele integratie van jongeren in de samenleving.

Een van deze beleidsdoelstellingen is om een strategie uit te bouwen om discriminerende houdingen tegenover maatschappelijk kwetsbare jongeren op maatschappelijk niveau aan te pakken. In het masterplan wordt er niet verwezen naar wetenschappelijk onderzoek over deze beleidsdoelstelling.

Bovendien is er in de databanken geen wetenschappelijk onderzoek terug te vinden over de invloed van het referentiekader van de jeugdwerker op de houding tegenover maatschappelijk kwetsbare jongeren. De evidence based verantwoording van deze beleidsdoelstelling ontbreekt in het masterplan diversiteit van 2018-2020. Verder onderzoek is hierdoor aangewezen.

1.6 Buurtgerichte vrijetijdsaanbod

Van Der Eecken et al. (2015) geeft het verband weer tussen de buurt en de vrijetijdsbesteding van jongeren. Indien er in de buurt toegankelijke vrijetijdsactiviteiten aanwezig zijn kan dit een rol spelen bij de bevindingen van ouders over de vrijetijdsbesteding van jongeren. Buurten met een toegankelijk, gevarieerd vrijetijdsaanbod wordt als positief ervaren door ouders. Dit kan een doorslaggevende rol geven in het aanmoedigen van de zoon of dochter om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod.

Naast een toegankelijk vrijetijdsaanbod draagt bekendheid van het vrijetijdsaanbod bij aan de perceptie van ouders over het vrijetijdsaanbod. Wanneer ouders het vrijetijdsaanbod of bepaalde personen kennen die hieraan deelnemen, werkt dit drempelverlagend voor maatschappelijk kwetsbare gezinnen. Het gevoel van herkenbaarheid verlaagt de drempel om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod (Kenniscentrum Kinderrechten, 2023).

1.7 Het jeugdbeleid onder de loep

1.7.1 *Het juridisch kader van vrije tijd*

De deelname aan het georganiseerde vrijetijdsaanbod in de buurt zorgt voor een positieve sociale ontwikkeling voor jongeren (Leversen et al., 2012).

Op juridisch vlak is de vrijetijdsbesteding voor jongeren verankerd in Artikel 31 van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. Elk kind en elke jongere heeft recht op vrije tijd, deelname aan vrijetijdactiviteiten en ontspanning op maat van de maturiteit en leeftijd van het kind.

Bovendien kunnen zij vrijwillig participeren aan de culturele en kunstzinnige wereld. Hieruit volgt dat vrije tijd een basisrecht is van de mens (Bex, 2022).

Volgens Artikel 31 is het de taak van de overheden om dit basisrecht te realiseren, en niet die van de jongeren of opvoedingsfiguren zelf. De (lokale) overheden dienen een kwaliteitsvol aanbod te creëren voor alle kinderen en jongeren (Bex, 2022).

Naast de georganiseerde vrijetijdsactiviteiten heeft elke jongere recht op rust. Zij bepalen zelf de inhoud van hun vrije tijd, en dit zonder controle of bepaling van meerderjarigen wanneer dit moet gebeuren (Kinderrechtencommissariaat, 2024).

1.7.2 Het (inter)nationaal karakter van vrije tijd

Over het inclusief karakter van jeugdwerk op nationaal en internationaal niveau zijn er weinig onderzoeken te raadplegen. De laatste cijfers over de diversiteit van leden binnen het jeugdwerk in Vlaanderen dateren van 2010. Een hiaat die de Ambrassade, een organisatie die streeft naar het optimaliseren van het jeugdbeleid op Vlaams niveau, weergeeft is het tekort aan controle en toezicht binnen het lokale jeugdwerk. Sinds 1993 is de regierol voor de organisatie van het lokaal jeugdwerk in handen van het lokaal bestuur. Afhankelijk van de gemeente waar het jeugdwerk is gevestigd verschilt de intensiviteit van ondersteuning. Hierdoor is het Vlaams jeugdwerklandschap versnipperd met als gevolg beperkt wetenschappelijk onderzoek over maatschappelijk kwetsbare jongeren binnen het jeugdwerk in Vlaanderen (Ambrassade, 2022).

Bovendien wordt er volgens het onderzoek van Pleysier et al. (2012) te weinig overschrijdend gewerkt. De meeste organisatoren voorzien vrijetijdsactiviteiten op basis van wat zij zelf zien als een kwaliteitsvol jeugdwerk. Hieruit volgt de noodzaak tot een meer evidence based jeugdbeleid waarbij er effectief data verzameld wordt over de noden van kinderen en jongeren tijdens hun vrije tijd. Hierbij wordt er afgestapt van het categoriseren van doelgroepen en jeugdwerkorganisaties en op zoek gegaan naar een aanvullend, integraal geheel van vrijetijdsaanbod, rekening houdend met de behoeften van maatschappelijke kwetsbare jongeren.

1.8 Stad Antwerpen – een bruisende stadsdynamiek?

Sinds 2019 is Antwerpen een superdiverse stad. Superdiversiteit kenmerkt zich doordat de meerderheid van de bevolking een migratieachtergrond heeft.

Binnen de superdiversiteit wordt er kwalitatief gekeken naar de socio-economische verschillen tussen groepen, de groeiende meertaligheid en de verschillende levensbeschouwingen (Geldof, 2019).

Volgens het onderzoek van Geldof (2019) zijn jongere leeftijdsgroepen onder de 50 jaar meer divers dan oudere leeftijdsgroepen boven de 50 jaar. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat naarmate de bevolkingsgroep ouder wordt, de homogeniteit binnen de bevolkingsgroep stijgt. Zo hebben één op de tien bewoners uit Antwerpen die ouder zijn dan 80 jaar een migratieachtergrond. Terwijl één op de twintig Antwerpenaars ouder dan 90 jaar een migratieachtergrond hebben.

Bij de jongere bevolkingsgroepen wordt anderzijds een daling van de homogeniteit binnen de bevolkingsgroep waargenomen, aangezien het gros van het aantal jonge bewoners in Antwerpen een allochtone achtergrond heeft (Geldof, 2019). Meer nog, zelfs één op de drie bewoners uit Antwerpen jonger dan 26 jaar heeft een migratieachtergrond. Daarom wil de stad Antwerpen via het stedelijke jeugdbeleidsplan meer inzetten op een divers aanbod van vrijetijdsbesteding om meer jongeren met een migratieachtergrond te bereiken (Antwerpen, 2024).

Daarenboven leidt superdiversiteit tot nieuwe uitdagingen. Sommige personen voelen zich bedreigt door deze superdiversiteit en bieden de nodige weerstand. Crul et al. (2013) benadrukt dat sommige autochtone bewoners die vroeger in de meerderheid waren zich heftig verzetten dat ze niet meer in deze dominante rol zijn.

Anderen beschouwen de superdiversiteit als een kracht, een meerwaarde in de stad. Geldof (2019) bekritiseert dat de organisatie van de stad Antwerpen nog niet mee geëvolueerd is met de superdiverse bevolkingssamenstelling. Dit veruiterlijkt zich via de homogeniteit van de personeelssamenstelling van de politie, het college en het lokaal bestuur. Het vertragend werken kan voor maatschappelijke problemen in een superdiverse stad zorgen (Geldof, 2019).

De waarde van superdiversiteit is om verschillen tussen de bevolkingsgroepen te erkennen en te aanvaarden. Op deze manier kan op termijn het meer polariserende wij-zij denken verminderen. Voorts is het van belang om na te gaan hoe jongeren met een migratieachtergrond als volwaardige stadsbewoner betrokken kunnen worden in het vrijetijdsaanbod (Van De Mosselaer & Mortelmans, 2015).

Het hebben van een migratieachtergrond kan een risicofactor vormen om maatschappelijk kwetsbaar te zijn. In de context van een jeugdvereniging geven sommige leiders en leidsters aan dat ze geen negatieve houding hebben tegenover jongeren met een migratieachtergrond maar dat zij hen moeilijker kunnen bereiken.

Hoe leidingsploegen drempelverlagend kunnen werken, werd reeds uiteengezet in het hoofdstuk rond drempels binnen het vrijetijdsaanbod (De Pauw et al., 2012).

1.9 Conclusie literatuurstudie

Via de literatuurstudie wordt het verband tussen Antwerpse, maatschappelijk kwetsbare jongeren van 12 tot 18 jaar oud en de lokale vrijetijdsbesteding onderzocht.

Hierbij wordt er een antwoord gegeven op volgende onderzoeksvragen:

- De hoofdonderzoeksvraag:
 - Hoe ervaren Antwerpse, maatschappelijk kwetsbare jongeren (12 jaar tot en met 18 jaar oud) de vrijetijdsparticipatie in hun buurt?
- Subonderzoeksvragen:
 - Welke drempels ervaren maatschappelijk kwetsbare jongeren om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in hun buurt?
 - In welke mate beïnvloeden ouders hun zoon of dochter om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt?
 - Hoe kan Chirojeugd Vlaanderen mee bijdragen aan een laagdrempelige manier van vrijetijdsaanbod?

Vooraleer er een antwoord wordt geboden op de onderzoeksvragen wordt er stilgestaan bij het begrip maatschappelijke kwetsbaarheid. Maatschappelijke kwetsbaarheid is een proces van interactie tussen de individu en de maatschappij. Daarbij kunnen herhaalde negatieve ervaringen met maatschappelijke instanties leiden tot afstandelijkheid en wantrouwen bij jongeren (Vettenburg, 2012). Hierbij wordt de theorie van intersectionaliteit gebruikt om te begrijpen hoe persoonlijkheidskenmerken zoals ras, gender en sociaaleconomische status de kwetsbaarheid van jongeren beïnvloeden (Al-Faham, Angelique & Rose, 2019).

Vrijetijdsparticipatie voor maatschappelijk kwetsbare jongeren is omwille van hun kwetsbaarheid belangrijk. Wetenschappelijk onderzoek stelt vast dat de deelname aan vrijetijdsactiviteiten een positieve invloed heeft op het mentaal welzijn en de ontwikkeling van jongeren (Leversen et al., 2012).

Vrije tijd is voortdurend in ontwikkeling. Hierbij wordt er een verschuiving van de vrijetijdsbesteding bij sommige jongeren vastgesteld. Een verschuiving van fysieke activiteiten naar digitale activiteiten onder vorm van sociale mediagebruik. Dit brengt nieuwe uitdagingen op vlak van vrijetijdsparticipatie met zich mee (Van Der Laan, Pleysier & Weerman, 2020).

Naast het belang van vrijetijdsparticipatie staan we stil bij de overgang naar puberteit. De puberteit wordt geassocieerd met het zoeken naar een eigen identiteit en sociale status. Hierbij groeit het belang naar een informeel vrijetijdsaanbod zoals het rondhangen in de woonbuurt. Echter gaat dit gepaard met stereotypen en stigmatisering van deze groep jongeren.

Aanvullend wordt het belang van sociale netwerken en beschermende figuren, zoals ouders en lesgevers, benadrukt (Dijkstra & Veenstra, 2019; Kamionka et al., 2023). Het cultureel en sociaal kapitaal van ouders hebben mogelijks invloed om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt (Vandenbossche et. al, 2016; Bourdieu, 2011). Dit in combinatie met het psychologisch kapitaal van jongeren waarbij ze via vrijetijdsactiviteiten een groter gevoel van steun en hoop kunnen ervaren (Hung-Ming 2020).

Echter zijn er drempels voor maatschappelijk kwetsbare jongeren om deel te nemen aan georganiseerde vrijetijdsactiviteiten. Binnen het kruispuntdenken dragen deze drempels bij tot de kwetsbaarheid van het individu. Zo is er ongelijke toegang tot het vrijetijdsaanbod en nood aan inclusieve communicatie in de superdiverse stad Antwerpen (Lareau, 2000; Piessens, Sinnaeve & Suijs, 2004). Bovendien stelt wetenschappelijk onderzoek vast dat naarmate de persoon ouder wordt het aantal inschrijvingen binnen het georganiseerde vrijetijdsaanbod gemiddeld gezien afneemt (Huyghe et al., 2009). Het aanstellen van brugfiguren en het creëren van hybride vormen van vrije tijd kunnen helpen om deze drempels te overwinnen (De Pauw et al., 2012; Kenniscentrum Kinderrechten, 2023).

Tevens wordt de rol van jeugdleiders en animators benadrukt, waarbij hun referentiekader kan bijdragen aan de perceptie van jongeren en het bepalen van gedragsnormen binnen vrijetijdsactiviteiten (Vlaamse Dienst speelpleinwerk, 2012). Vervolgens erkent het juridisch kader het recht van jongeren op vrije tijd en vrijetijdsbesteding. Dit impliceert dat overheden mee bijdragen aan toegankelijke en inclusieve vrijetijdsactiviteiten (Bex, 2022; Kinderrechtencommissariaat, 2024).

Het empirisch onderzoek wijst uit of maatschappelijk kwetsbare jongeren en ouders dit zelf ook zo ervaren en de literatuur bevestigen. Vooraleer er dieper ingegaan wordt op de resultaten, volgt eerst het hoofdstuk methodologie.

2 Methodologie

2.1 Onderbouwing en onderzoeksopzet

Op basis van de onderzoeksvragen wordt er geopteerd om een kwalitatief onderzoek te verrichten. Het doel van deze studie bestaat uit het begrijpen hoe maatschappelijke kwetsbare jongeren de vrije tijd in hun buurt ervaren, het analyseren van de verzamelde informatie en het inspelen op hun drempels op vlak van vrijetijdsparticipatie (Mortelmans, 2017). Dit geeft het exploratief karakter van het onderzoek weer.

Naast het exploratieve aspect verklaart het onderzoek de ervaring van vrijetijdsparticipatie bij maatschappelijke kwetsbare ouders en jongeren. De levenswereld van de deelnemers wordt onderzocht om ruimere verbanden te ontdekken.

Zo wordt er kritisch ingegaan op de samenhang tussen vrijetijdsparticipatie en de woonbuurt, de evolutie van superdiversiteit en het georganiseerde vrijetijdsaanbod en het verband tussen vrijetijdsparticipatie en de rol van de ouders.

De maatschappelijk kwetsbare jongeren worden ondervraagd aan de hand van semi-gestructureerde focusgroepen. Dankzij semi-gestructureerde focusgroepen worden de gesprekken enerzijds vooraf voorbereid, anderzijds blijft de autonomie van de jongeren behouden (Adeoye-Olatunde & Olenik, 2021). Op deze manier kan er worden ingepikt op relevante gedachten van de maatschappelijk kwetsbare jongeren tijdens het interview.

Naast vrienden spelen de ouders een belangrijke rol in het beslissingsproces van de jongere om lid te worden van een jeugdbeweging (De Pauw et. al., 2012).

De ouders worden ondervraagd via een focusgroep.

Tijdens deze focusgroep wordt er dieper ingegaan op de beleving van ouders, betreffende het vrijetijdsaanbod in de buurt van hun kind.

2.2 Dataverzameling

Voor verdere informatie over de dataverzameling van de literatuurstudie en empirisch onderzoek wordt er doorverwezen in het datamanagementsplan in de bijlage 8.1.

2.2.1 Empirisch onderzoek

Voor de dataverzameling zijn de organisaties Kras Jeugdwerk Antwerpen en LIGO Antwerpen aangeschreven. Kras Jeugdwerk Antwerpen is een vrijetijdsorganisatie die inzet op een toegankelijk vrijetijdsaanbod voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. LIGO geeft Nederlandstalige lessen aan laaggeletterde anderstalige volwassenen.

De focusgroep voor maatschappelijk kwetsbare ouders vindt plaats binnen een deelwerking van LIGO. De focusgroep van ouders bestaat uit 10 deelnemers. Alle deelnemers van de focusgroep zijn anderstalige, laaggeletterde ouders. Omwille van de combinatie van laaggeletterdheid en het anderstalig aspect wordt de kans verhoogd dat zij behoren bij de maatschappelijk kwetsbare doelgroep. Organisatorisch gezien is er geen mogelijkheid om enkel ouders te bevragen met kinderen tussen 12 jaar en 18 jaar oud binnen de werking van LIGO.

De focusgroep is geïntegreerd tijdens de lesuren waardoor elke cursist de kans krijgt om deel te nemen.

De focusgroepen voor jongeren vinden plaats tijdens de werking van Kras Jeugdwerk. Elke focusgroep bestaat uit twee of drie deelnemers. Hierbij is er feedback gevraagd aan de jeugdwerkers over de vragen van het interview. Zo kan voor sommige jongeren het praten over gezinsleden een gevoelig onderwerp zijn. Dankzij de feedback van de jeugdwerkers worden gevoelens van de geïnterviewden bewaakt en gerespecteerd.

Doorheen de focusgroepen houden we rekening met de huidige context. Het gegeven dat deze jongeren en ouders reeds beroep doen op de dienstverlening binnen de stad Antwerpen, zorgt voor een bewustwording dat zij reeds een toeleider hebben naar het vrijetijdsaanbod.

Zo heeft de lesgever van LIGO de ouders reeds in contact gebracht met medewerkers van buurtsport waardoor zij reeds een toelichting hebben gekregen over het vrijetijdsaanbod in de buurt.

Dit heeft impact op het resultatenluik en wordt verder besproken binnen het discussieluik.

Tenslotte zijn er geen grote moeilijkheden om het onderzoek afgewerkt te krijgen in de beschikbare tijd en zijn er voldoende middelen beschikbaar om het onderzoek uit te werken zoals het vooropgesteld is.

2.3 Data-analyse

Na de dataverzameling transcribeert de onderzoeker de diepte-interviews en focusgroepen. Delen van de data krijgen bepaalde codes toegewezen, gecategoriseerd als bruikbaar of onbruikbaar. De losse codes worden verzameld en gebundeld in overkoepelende codes. De belangrijkste bevindingen zijn via deze weg verzameld om hierna te reduceren tot een conclusie.

Het codeerwerk bij de maatschappelijke kwetsbare jongeren resulteert in vier categorieën namelijk hun reden om deel te nemen aan Kras Jeugdwerk, de drempels van het vrijetijdsaanbod, de invloed van de woonbuurt en de invloed van de ouders. Nadat alle data gecodeerd zijn, worden alle bevindingen uitgeschreven.

Het codeerwerk bij maatschappelijke kwetsbare ouders bestaat uit vier categorieën: hun deelname aan vrijetijdsactiviteiten, hun gevoel bij de woonbuurt, de houding die zij hebben ten aanzien van de vrijetijdsactiviteiten van hun kinderen, en de drempels die zij ervaren bij kinderen tussen 12 en 18 jaar oud rond het georganiseerde vrijetijdsaanbod.

2.4 Validiteit, betrouwbaarheid en objectiviteit van het onderzoek

Binnen deze masterproef streeft de onderzoeker naar een valide, betrouwbare, objectief en generaliseerbaar onderzoek (Bakker & De Boer, 2021).

In het kader van de interne validiteit is er rekening gehouden met de levensomstandigheden van de maatschappelijke kwetsbare jongeren en ouders. Zo wordt er rekening gehouden met de anderstaligheid van de focusgroep en de voorkeur van Kras Jeugdwerk Antwerpen om met een mondelinge geïnformeerde toestemming te werken voor de maatschappelijk kwetsbare jongeren. Dit wordt verder uiteengezet in het resultatenluik en 2.4.1 geïnformeerde toestemming.

De dataverzameling vindt in diverse wijken op verschillende tijdstippen in de stad Antwerpen plaats. De geografische verspreiding en de wijze waarop de resultaten zijn bevraagd, zorgt voor een hogere betrouwbaarheid van het onderzoek.

Doorheen de focusgroepen wordt er rekening gehouden met de externe betrouwbaarheid van het onderzoek. Het belang van een open, neutrale houding is een belangrijke gegeven tijdens de dataverzameling.

Er wordt aandacht besteed om de jongeren en de ouders niet te sturen in een bepaalde richting. Op papier is dit een evident gegeven. In praktijk is dit echter een aandachtspunt. Als geëngageerde oud-groepsleidster van de chiro en als criminoloog heb ik een eigen kijk naar de drempels van het vrijetijdsaanbod. Voor het opstellen van de literatuurstudie zijn er bepaalde verwachtingen over welke drempels er kunnen zijn. Doorheen het onderzoek is het belangrijk om bewust te zijn van deze verwachtingen. Deze verwachtingen hebben immers te maken met mijn eigen kijk op het vrijetijdsaanbod.

Door deze bewustwording is er de nodige aandacht besteed om afstand te houden van de eigen bril met als doel om de neutraliteit van het onderzoek te bewaren. Doorheen de focusgroepen zorgde dit voor een bepaalde onzekerheid. Het balanceren met de nodige afstand te behouden in combinatie met de nodige diepgang te creëren tijdens de focusgroepen is een leerproces. Naarmate de focusgroepen vorderden heb ik geleerd om een eigen houding hierin te ontwikkelen.

Hiernaast is het stellen van open vragen een kunst. Tijdens de focusgroepen antwoorden jongeren soms met 'Ik weet het niet' of naast de kwestie. Tijdens de eerste focusgroep evolueerden de vragen van open naar gesloten vragen. Via het implementeren van een hulpmiddel zoals het samen maken van een mind-map met de jongeren over de drempels van het vrijetijdsaanbod is er meer ruimte gecreëerd voor stiltes tijdens de focusgroep. Dit zorgde voor meer denktijd over het stellen van de vragen en zorgde voor een aangename sfeer tijdens de dataverzameling. Echter bleef dit een uitdaging en bewustwording om de vragen zo open mogelijk te stellen.

Wanneer andere onderzoekers aan de slag gaan met deze dataverzameling zullen zij gelijkaardige bevindingen constateren. Of andere onderzoekers met nieuwe data tot gelijkaardige resultaten bekomen is moeilijker te prognosticeren. De ervaring en de houding van de deelnemers heeft geen voorspellend karakter (Bakker & De Boer, 2021).

Bovendien wordt er rekening gehouden met de veranderlijke factoren (Bakker & De Boer, 2021). Tijdens het kennismakingsgesprek met een jeugdwerker wordt het belang om rekening te houden met de situatie van de jongeren geduid. De jeugdwerker geeft aan dat op sommige avonden een kleine groep van drie jongeren aanwezig kan zijn. Het oorspronkelijk plan is om individueel diepte-interviews af te leggen bij de jongeren. Indien die avond de jongeren de voorkeur hebben voor een groepsgesprek in plaats van een individueel interview, past de onderzoeker de vorm van de dataverzameling aan naar een focusgroep.

Tenslotte is er een bewustwording dat de resultaten van dit wetenschappelijk onderzoek niet generaliseerbaar zijn voor heel de stad Antwerpen. Dit omwille van de korte onderzoeksperiode en beperkte steekproefomvang (Bakker & De Boer, 2021).

Het hoofddoel van dit wetenschappelijk onderzoek is meer bewustwording bij de jeugdwerkinstanties rond het tekort aan evidence based jeugdbeleid.

Eveneens is er een concreet advies geformuleerd naar Chirojeugd Vlaanderen waarbij de nood naar meer wetenschappelijk onderzoek tussen maatschappelijk kwetsbare jongeren en vrije tijd in de buurt aangekaart wordt.

2.4.1 *Geïnformeerde toestemming maatschappelijk kwetsbare jongeren*

De geïnformeerde toestemming van de maatschappelijke kwetsbare jongeren vindt mondeling plaats.

Voor de verwerking van de persoonsgegevens van de diepte-interview en de focusgroepen bij de jongeren is de rechtsgrond 'algemeen belang' van toepassing. Bij de start en het einde van het diepte-interview en focusgroepen wordt mondelinge toestemming gevraagd om de data te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. Deze mondelinge toestemming wordt opgenomen en bewaard tot de mondelinge verdediging van de masterproef.

Tevens geeft de interviewer het begin van het diepte-interview mondeling toelichting over het onderzoek. De deelnemer neemt vrijwillig deel en kan elk moment van het interview stoppen (European Data Protection Board, 2020).

In overleg met de promotor en jeugdwerkers van Kras Jeugdwerk Antwerpen wordt er de keuze voor een mondelinge geïnformeerde toestemming gemaakt.

Een grote bezorgdheid bij de schriftelijke geïnformeerde toestemming bij de jongere is dat het voor deze jongeren een te grote drempel kan zijn om deel te nemen.

De toelichting over de geïnformeerde toestemming wordt aan de leeftijd en maturiteit van de jongere aangepast. Bovendien wordt de anonimiteit van deze jongeren gegarandeerd. Er wordt niet gevraagd naar de achternaam van de jongeren en in de transcripten worden pseudonamen gebruikt (European Data Protection Board, 2020).

2.4.2 *Geluidsopname*

Een moeilijkheid tijdens de dataverzameling van de jongeren is dat drie van de vijf focusgroepen wantrouwig reageren tegen de geluidsopname van de diepte-interviews. Bij de focusgroep van drie jongeren en twee focusgroepen van twee jongeren wordt het gesprek met toestemming opgenomen. Na de geluidsopname met de focusgroep van drie personen geven de jongeren nog enkele drempels aan dat ze liever niet wouden vertellen tijdens de opname.

De andere twee focusgroepen hebben geen toestemming gegeven om op te nemen. Hierbij werd er een ander plan van aanpak voorzien met als doel om zoveel mogelijk data te noteren in plaats van op te nemen.

Op basis van een mind-map werd er samen met de jongeren op post-its geschreven om op die manier de data te kunnen noteren. De twee focusgroepen die geen toestemming geven om op te nemen zijn allemaal mannelijke jongeren.

2.4.3 Geïnformeerde toestemming bij anderstalige maatschappelijke kwetsbare ouders (zie bijlagen 7.4)

De geïnformeerde toestemming bij de anderstalige maatschappelijke kwetsbare ouders is schriftelijk. Tijdens de focusgroep wordt er tijd vrijgemaakt om dit formulier mondeling toe te lichten aan de hand van symbolen. De ouders krijgen de ruimte om verdere vragen te stellen bij eventuele onduidelijkheden. Op het einde van de focusgroep wordt er mondeling gevraagd of iedereen nog steeds akkoord is dat de data gebruikt wordt voor wetenschappelijk onderzoek.

3 Resultaten

Het resultatenluik is gebaseerd op een focusgroep met tien maatschappelijk kwetsbare ouders, twee kleine focusgroepen met drie maatschappelijk kwetsbare jongeren en drie kleine focusgroepen met twee maatschappelijk kwetsbare jongeren. We splitsen de resultaten op tussen de bevindingen van de maatschappelijke kwetsbare jongeren en de maatschappelijk kwetsbare ouders.

3.1 Bevindingen maatschappelijk kwetsbare jongeren

De respondenten hebben verschillende leeftijden en achtergronden. De jongste respondent is elf jaar oud. De oudste respondenten zijn achttien jaar oud. In totaal zijn er zeven vrouwelijke jongeren en vijf mannelijke jongeren bevraagd.

Hierbij kennen sommige jongeren reeds verschillende jaren Kras Jeugdwerk. Andere jongeren hebben recent kennis gemaakt met Kras Jeugdwerk.

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Aantal jaren dat hij/ zij Kras Jeugdwerk kent
Respondent 1	Vrouw	11 jaar	Onbekend
Respondent 2	Vrouw	13 jaar	7 jaren
Respondent 3	Vrouw	13 jaar	Enkele weken
Respondent 4	Vrouw	18 jaar	7 of 8 jaren
Respondent 5	Vrouw	18 jaar	7 of 8 jaren
Respondent 6	Vrouw	12 jaar	1 jaar en 3 maanden
Respondent 7	Vrouw	14 jaar	Onbekend
Respondent 8	Man	14 jaar	1 jaar
Respondent 9	Man	16 jaar	Onbekend

Respondent 10	Man	13 jaar	1 jaar en 6 maanden
Respondent 11	Man	Tussen 12 jaar en 15 jaar oud	2 jaar
Respondent 12	Man	Tussen 12 jaar en 15 jaar oud	1 jaar

Tabel 1: Kenmerken van de respondenten.

Alle respondenten hebben een buitenlandse origine. Sommigen wonen heel hun leven in België. Andere jongeren wonen recent in België.

3.1.1 Motivatie deelname Kras Jeugdwerk

“Iemand zei, kom mee naar Kras. En ik zei: ‘Wat is dat Kras?’ Ik ben gewoon meegegaan. En voor mij was dat wajow zoveel speelgoed.” (respondent 6)

Acht respondenten hebben Kras Jeugdwerk leren kennen via vrienden of burens. Twee respondenten zijn aangemoedigd geweest door hun moeder om deel te nemen aan Kras Jeugdwerk. Eén is naar een opendeurdag van Kras Jeugdwerk gegaan, en de andere heeft zich aangemeld bij Kras Jeugdwerk. Deze jongere werd nadien opgebeld door een jeugdwerker.

Twee van de vijf jongens hebben Kras Jeugdwerk leren kennen via een leerkracht, vrijwilliger of jeugdwerker van Kras Jeugdwerk. Hierbij spreken de leerkracht, vrijwilliger of hulpverleners de jongere rechtstreeks aan om deel te nemen aan Kras Jeugdwerk. In het jaarverslag van Kras Jeugdwerk komt het outreachend werken aan bod (Kras Jeugdwerk, 2022). Hierbij worden jongeren aangesproken op openbare domeinen in de buurt om deel te nemen aan de werking van Kras Jeugdwerk. Er wordt actief gezocht naar de leefwereld van de jongeren buiten de vier muren van Kras Jeugdwerk. Op die manier vormt de vrijwilliger of jeugdwerker een brugfiguur tussen de organisatie van Kras Jeugdwerk en de jongeren. Regelmatig spreken vrijwilligers met dezelfde origine de jongeren aan met als doel om herkenbaarheid en vertrouwen te creëren. Zo heeft een jongere die aangesproken is geweest door een vrijwilliger twee vrienden mee genomen naar Kras Jeugdwerk.

“Kras is mijn tweede thuis, echt waar.” (respondent 5)

De motivatie om deel te nemen aan Kras Jeugdwerk situeert zich voornamelijk in de activiteiten en uitstappen.

Tien van de twaalf jongeren komen voor de activiteiten en de uitstappen naar Kras Jeugdwerk. Respondent vijf en zes komen naar Kras Jeugdwerk omwille van de dagelijkse werking en de personen binnen de werking.

3.1.2 Door de ogen van de jongere: de drempels van het vrijetijdsaanbod

De drempels die de respondenten ervaren binnen het vrijetijdsaanbod zijn divers. Tijdens de bevestigingen komen sommige drempels spontaan aan bod, andere komen naar voren door het stellen van extra vragen.

Drempels vrijetijdsaanbod	Aantal jongeren
Tijd	2
Invloed van vrienden	12
Invloed van ouders	2
Drukte vrijetijdsactiviteit	2
De vrijblijvendheid van een activiteit	3
Wachlijsten georganiseerd vrijetijdsaanbod	3

Tabel 2: Drempels, door jongeren ervaren, om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod

“Vroeger was dat meer. Toen waren we nog veel jonger. Toen hadden we nog geen werk enzo. Ja, oké. Nu dat we ouder worden...” (respondent 6)

De oudste jongeren van 18 jaar halen een tijdstekort aan als drempel om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt. Zij hebben een studentenjob en voeren vrijwilligerswerk uit buiten de schooluren. Een van deze jongeren geeft als reden dat naarmate je ouder wordt je meer met jezelf bezig bent. Dit leidt volgens haar tot minder tijd voor vrijetijdsactiviteiten.

Daarentegen heeft een andere jongere volgende reactie:

“Wanneer we met vrienden afspreken willen we niet tot hier komen.”
(respondent 12)

De invloed van vrienden komt zowel terug in de aanmoediging om deel te nemen aan Kras Jeugdwerk als een drempel om te participeren aan de activiteiten. Bovendien zijn alle bevraagde jongeren in het gezelschap van één of meerdere vrienden op Kras Jeugdwerk.

“Soms moet ik studeren en moet ik naar huis.” (respondent 11)

Naast vrienden vertellen twee jongeren over de invloed van hun ouders om al dan niet deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod.

Bij de ene jongere hangt de houding van de ouders af van de intensiteit aan taken en toetsen. De andere jongere wenst niet uit te weiden over de ontzegging van zijn ouders om niet te komen naar Kras Jeugdwerk.

“Ik weet niet of ik ga komen omdat er zoveel drukte is.” (respondent 7)

Twee jongeren verklaren dat ze naast de sportieve activiteiten het fijn vinden om deel te nemen aan rustige activiteiten in volledige stilte. In die mate zelf dat ze bij drukke activiteiten, zoals deelnemen aan een parade tegen racisme, afhaken.

Hiernaast duiden drie jongeren aan dat ze enkel naar Kras Jeugdwerk komen wanneer ze geen andere activiteiten met hun vrienden hebben gepland.

Tenslotte wijzen drie van de twaalf jongeren naar de grote wachtlijsten binnen het georganiseerde vrijetijdsaanbod:

“Als er dan iets is, zijn er hele lange wachtlijsten.” (jongere 8)

3.1.3 De perceptie over hun woonbuurt

Ik woon graag in mijn buurt	5
Ik woon niet graag in mijn buurt	2
Onbekend	5

Tabel 3: perceptie over de woonbuurt

Er was geen uitgesproken mening over de woonbuurt bij de jongeren.

Vijf jongeren wonen graag in de woonbuurt. Een van de redenen bij vier jongeren is de aanwezigheid van een park. Twee andere jongeren verblijven niet graag in hun woonbuurt. Hierbij gaat de voorkeur uit naar het platteland in plaats van de stad.

Twee van de twaalf jongeren geven aan hun burens te kennen. Drie van de twaalf jongeren constateren dat ze hun burens niet kennen.

3.1.4 De rol van ouders in de vrijetijdsbesteding volgens de deelnemende jongeren

Bij de bevraging naar de houding van de ouders jegens deelname aan Kras Jeugdwerk, geven twee jongeren aan dat hun moeder weet dat ze naar Kras Jeugdwerk gaan. Een andere jongere licht toe dat zijn ouders het fijn vinden dat hij naar Kras Jeugdwerk gaat.

Twee andere jongeren verklaren dat hun ouders een open houding aannemen, waarbij zij zelf hun vrije tijd mogen invullen. Een andere jongere wordt aangemoedigd om naar Kras Jeugdwerk te gaan.

3.2 Bevindingen maatschappelijk kwetsbare ouders

De deelnemers van de focusgroep zijn meerderjarige moeders waarvan hun zoon of dochter schoolgaand is. In deze bevraging is er geen mannelijke ouder aanwezig.

Vier van de tien deelnemers hebben kinderen tussen de 12 jaar en 18 jaar oud.

De deelnemers van de focusgroep wonen in dezelfde buurt in Antwerpen. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen, wordt de specifieke buurt niet benoemd.

3.2.1 LIGO-profiel

De maatschappelijk kwetsbare ouders zijn lid van een oudergroep bij LIGO, het centrum voor basiseducatie. Hierdoor beschikken alle leden over een LIGO-profiel. Volwassenen behoren tot een LIGO-profiel indien zij laaggeletterd zijn. De ondervraagden hebben een andere moedertaal dan het Nederlands. Tenslotte zijn alle moeders van buitenlandse origine.

3.2.2 Deelname aan vrijetijdsactiviteiten door maatschappelijk kwetsbare ouders

Bij de start van de focusgroep werd er samen met de ouders besproken wat er onder vrije tijd verstaan wordt. Bij het bevragen van de vrije tijd van de ouders nemen acht van de tien ouders deel aan ongeorganiseerde vrijetijdsactiviteiten zoals wandelen, spelen met de kinderen en knutselen. Een ouder gaat één keer per week zwemmen:

“Ik zwem graag, alle zondag 2 uur, alleen vrouw.”(ouder 10)

Ouder 10 gaat zwemmen wanneer het zwembad alleen toegankelijk is voor vrouwen. Een andere ouder geeft aan dat ze enkel afsprekt met vrouwen, omdat haar partner niet wilt dat ze met andere mannen afsprekt. Dit vormt een drempel bij maatschappelijk kwetsbare ouders om deel te nemen aan een vrijetijdsactiviteit voor zowel vrouwen als mannen.

Eén ouder neemt niet deel aan een vrijetijdsactiviteit zoals een hobby of vereniging. Een van de redenen om niet deel te nemen aan een georganiseerde vrijetijdsactiviteit is omdat een ouder geen tijd heeft.

Vrijetijdsactiviteiten	Aantal respondenten
Geen vrijetijdsactiviteit	1
Ongeorganiseerde vrijetijdsactiviteit	8
Georganiseerde vrijetijdsactiviteit	1

Tabel 4: deelname vrijetijdsactiviteiten door ouders

Naast de deelname aan de vrijetijdsactiviteiten zijn alle ouders via het centrum voor basiseducatie LIGO reeds tijdens de lesuren in contact gekomen met vrijetijdsorganisaties zoals Nova, de bibliotheek en Huis van het Kind.

3.2.3 *Het gevoel van maatschappelijke kwetsbare ouders over hun woonbuurt*

De ouders bloeien tijdens het gesprek open over het aanbod in de buurt. De winkels, de kapper en het park waren veelgenoemde onderwerpen tijdens de focusgroep.

Over het algemeen zijn de ouders tevreden over hun woonbuurt. De helft van de ouders gaf aan hun burens te kennen, de andere helft van de ouders kennen hun burens niet.

Het park in de woonbuurt neemt een prominente rol in, in het dagelijks leven van de ouders en kinderen. Het is een ontmoetingsruimte waarbij veel kinderen samen voetballen, spelen, ... Verschillende ouders ontmoeten elkaar in het park om een babbeltje te slaan of houden ervan een wandeling te maken in een rustige omgeving.

“Wandelen in het park. Een beetje rustig. Minder stress. Ja.” (ouder 9)

Twee ouders met kinderen ouder dan 11 jaar geven aan dat hun zoon of dochter niet graag in de buurt woont.

3.2.4 *Houding van maatschappelijke kwetsbare ouders ten aanzien van vrije tijd voor jongeren*

Alle ouders verklaren dat ze het belangrijk vinden dat hun kinderen een buitenschoolse vrijetijdsactiviteit uitoefenen.

De educatieve functie van een vrijetijdsactiviteit, het verbruiken van energie en de gezondheid zijn redenen voor de ouders om hun kinderen te laten deelnemen aan een vrijetijdsactiviteit.

Verschillende ouders wonen in een appartement waarbij het park een belangrijke ruimte is voor de kinderen om te spelen.

3.2.5 Door de bril van maatschappelijke kwetsbare ouders: drempels van vrijetijdsaanbod bij jongeren tussen 12 jaar en 18 jaar oud

Doorheen de focusgroep zijn er verschillende drempels sporadisch naar voren gekomen. In totaal zijn er zes drempels vastgesteld. De ene drempel treedt meer op de voorgrond dan de andere drempel binnen de groep.

Drempel 1	Houding van de coach of de lesgever
Drempel 2	Wanneer de broer of zus aan dezelfde hobby deelneemt
Drempel 3	Gemengde vrijetijdsactiviteiten met jongens en meisjes
Drempel 4	De invloed van vrienden
Drempel 5	De nood aan rust en vrijheid
Drempel 6	Inschrijvingssysteem

Tabel 5: drempels van het vrijetijdsaanbod door de ouders

3.2.5.1 Leeftijdsoverschrijdende drempels

De eerste drempel van het georganiseerde vrijetijdsactiviteit is van toepassing bij ouder 3. Zij ervaart de houding van de lesgever als drempel:

"Soms ook probleem met coach. Vorig jaar mijn twee dochters gaan naar karaté. De eerste wilt niet. Ik vraag waarom. Omdat coach roept, zij roept. Zij wilt niet terug. Omdat coach roept. Eerste keer contact met de groep, waarom roept die voor iedereen. Zij wilt niet terug." (ouder 3)

Ouder 7 geeft daarentegen aan dat de deelname van een broer of zus aan dezelfde hobby een doorslaggevende factor kan zijn om de jongere te laten deelnemen:

"In september zwemles, in januari bijvoorbeeld of april bijvoorbeeld. Niet samen met. Ik heb twee meisjes. Een meisje wilt zwemmen, anderen niet. Allebei blijft thuis. Papa zegt: Je moet samen of neen. Zus blij of zus boos, samen is goed." (ouder 7)

Omwille van de niet deelname van de broer of zus, mag de dochter niet deelnemen aan deze vrijetijdsactiviteit van de vader.

Hiernaast komt de drempel van gemengde vrijetijdsactiviteiten terug onder de aandacht:
"Alleen jongens met elkaar spelen" (ouder 1)

Twee van de tien ouders geven aan dat hun zoon of dochter in hun vrije tijd niet mag spelen met kinderen van het andere geslacht.

3.2.5.2 *Drempels bij jongeren tussen 11 jaar en 18 jaar oud*

Tijdens de focusgroep maken de ouders zelf een onderscheid tussen de jongere en oudere kinderen:

"Voor grotere is moeilijk voor activiteiten maar voor kleine." (ouder 10)

In deze oudergroep wordt over het algemeen een kind vanaf 11 jaar als ouder beschouwd. Hierbij geven vier van de tien ouders aan dat de jongere kinderen vaak vele georganiseerde vrijetijdsactiviteiten na school hebben. En dat de oudere kinderen, vanaf 11 jaar, vaak geen hobby's hebben.

Een andere drempel om deel te nemen aan een georganiseerde vrijetijdsactiviteit kwam naar voren naar aanleiding van de opinie van ouder 4:

"Ook met vriendin. Mijn dochter wilt in het Arabische les. Haar vriendin wilt niet. Ik ga met vrienden, oké. Vriendin gaat niet, ik ook niet." (Ouder 4)

Met deze uitspraak wordt een drempel voor haar dochter van 13 jaar weergegeven. De invloed van vrienden om wel of niet deel te nemen aan een hobby wordt hier benadrukt. Een andere ouder pikte hier verder op in met "Rustig naar vrienden. Altijd naar vrienden." (ouder 3).

Naast vrienden spelen volgens vier ouders de nood aan rust en vrijheid een rol om niet deel te nemen aan een georganiseerde vrijetijdsactiviteit.

"Mijn zoon 11 jaar en mijn zoon 6 jaar. Mijn zoon 6 jaar wilt naar hobby. 13 jaar niet, ik wil in de vakantie. Ik sta op en ik wil. Ik wil niet opstaan om dit uur." (ouder 5)

Tenslotte vormt het inschrijvingssysteem bij ouder 5 een drempel om deel te nemen aan georganiseerde vrijetijdsactiviteit voor oudere kinderen vanaf 11 jaar.

“Ze wilt niet naar Kras. Ze wilt alleen naar bijvoorbeeld namiddag met fiets, om 11 uur. Ze wilt zelf kiezen, weer goed of niet. Ze wilt niet alleen naar Kras.” (ouder 5)

Een andere ouder pikt hier verder op in:

“Elke dag moet je dat doen, dat wilt zij niet. Niet inschrijven.”

Het gegeven dat je naar een activiteit moet gaan, zorgt in de ogen van twee ouders dat hun oudere zoon of dochter afhaken.

Hierbij geven deze ouders aan dat hun zoon of dochter ook niet aan één specifieke activiteit wilt deelnemen, maar aan verschillende activiteiten wanneer het de zoon of dochter uitkomt.

4 Discussie

In het discussieluik interpreteren we de resultaten van het kwalitatief onderzoek in combinatie met de overeenkomsten en verschillen binnen de literatuurstudie. Om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen, wordt er voornamelijk stilgestaan bij de ervaring van de maatschappelijk kwetsbare jongeren en ouders over de vrijetijdsparticipatie in Antwerpen. Binnen het aanbevelingsluik wordt er gereflecteerd in welke mate Chirojeugd Vlaanderen kan bijdragen aan een laagdrempeligere en inclusiever jeugdwerk.

Bij het interpreteren van de resultaten hebben volgende factoren (organisatie, diversiteit deelnemers, weigering audio-opname, moedertaal en geslacht deelnemers) een invloed op het verloop en de data van het interview:

- Zowel de maatschappelijk kwetsbare jongeren als de ouders zijn lid van een organisatie binnen het vrijetijdsaanbod van Antwerpen. Kras Jeugdwerk Antwerpen en LIGO Antwerpen richten zich op maatschappelijk kwetsbare bewoners uit Antwerpen. Zij zetten in op het bekendmaken van het regulier vrijetijdsaanbod in de buurt. Dit zorgt ervoor dat de meeste deelnemers het aanbod in hun buurt kennen en er dus bewust voor kiezen om niet deel te nemen aan het regulier vrijetijdsaanbod.

Tijdens de focusgroepen wordt de aandacht gericht op de redenen van de deelnemers om niet deel te nemen aan het regulier vrijetijdsaanbod. Daarnaast wordt gekeken naar de rol van ouders bij de vrijetijdsparticipatie van jongeren in plaats van de bekendheid van het vrijetijdsaanbod.

-
- De dataverzameling vindt plaats bij Kras Jeugdwerk en LIGO Antwerpen waardoor voldaan wordt aan de voorwaarde van superdiversiteit onder de deelnemers. Er nemen jongeren en ouders met Afghaanse, Marokkaanse en Syrische origine deel aan de interviews. Er bevinden zich geen autochtone jongeren onder de deelnemers. We wensen dit te benoemen omdat dit het resultatenluik en de kijk op bepaalde drempels kan beïnvloeden.
 - Een opvallend gegeven is dat elke mannelijke jongere een opname van het interview geweigerd heeft. Zij wantrouwden de verwerking van deze data. De oorzaak van het wantrouwen van geluidsopnames tijdens een interview, zou een interessante aanvulling op dit onderzoek kunnen zijn.
 - Bij de meerderheid van de deelnemers is het Nederlands niet hun moedertaal. Het taalgebruik tijdens de interviews wordt aangepast naargelang het niveau van de Nederlandse taal bij de deelnemers. Hierdoor wordt er extra tijd besteed aan pictogrammen en het zoeken van andere woorden opdat de deelnemers de inhoud van de vragen zou begrijpen. Echter, om een nodige diepgang te creëren tijdens het interview, dient de anderstalige deelnemer over een zeker niveau van het Nederlands te beschikken. Tijdens de interviews viel het op dat sommige deelnemers onvoldoende kennis van het Nederlands hebben. Zij werden door andere deelnemers bijgestaan door onder andere het vertalen van de vragen. Dit leidt tot een grotere afstand tussen deelnemer en interviewer omwille van de extra tussenpersoon die als tolk fungeert.
 - Alle deelnemers van de focusgroep bij de maatschappelijk kwetsbare ouders zijn moeders. LIGO geeft aan dat mannen welkom zijn tijdens de ouderwerking. Dit kan het resultatenluik bij de maatschappelijk kwetsbare ouders beïnvloeden.

Uit de resultaten blijken de meeste drempels van de ouders overeen te komen met die van de jongeren. Het belang van het vrijblijvend karakter voor vrijetijdsparticipatie, de invloed van vrienden en beschikbare tijd komen voornamelijk naar voren.

Het vrijblijvend karakter van een jeugdactiviteit komt naar voren bij drie jongeren en drie ouders. Zo beschouwen zij het werken zonder inschrijvingen als drempelverlagend. Wanneer er met inschrijvingen wordt gewerkt, voelen zij een druk om wekelijks aanwezig te zijn bij een vrijetijdsactiviteit. De meeste maatschappelijk kwetsbare jongeren geven de voorkeur aan flexibiliteit om last minute te kunnen beslissen of ze wel of niet deelnemen aan een activiteit.

Bovendien bepalen de maatschappelijk kwetsbare jongeren tijdens de maandelijkse instuifmomenten de agenda van de vrijetijdsactiviteiten voor de komende maand, rekening houdend met het budget van Kras Jeugdwerk. Dit resultaat is in overeenstemming met de verwachtingen van onderzoeker Lareau (2000). Zijn studie geeft aan dat jongeren met een lagere sociaal economische achtergrond de voorkeur hebben voor vrijblijvende, informele activiteiten zonder een structuur. Gezien het onderzoek van Lareau dateert van 2000 is het wenselijk om een gelijkaardig onderzoek opnieuw uit te voeren. Hierbij is het aangeraden om de resultaten van 2000 te vergelijken met de resultaten van een nieuw hedendaags onderzoek.

Aansluitend op het vrijblijvend karakter komt zowel in de literatuurstudie als het resultatenluik de invloed van vrienden naar voren. In een studie van Huyghe et al. (2009) gaat de voorkeur uit naar ongeorganiseerde vrijetijdsactiviteiten met vrienden en familie. Enkele ouders van de focusgroepen geven aan dat sommige jongeren slechts deelnemen aan de vrijetijdsactiviteit als er een vriend(in) deelneemt. Dit werd tijdens de interviews van deze masterproef sterk benadrukt. Alle jongeren die deelnemen aan de interviews, deden dit in het bijzijn van één of meerdere vrienden.

Een verschil binnen het wetenschappelijk onderzoek van Huyghe et al. (2009) en het resultatenluik is dat het inschrijvingsgeld van vrijetijdsactiviteiten zowel bij de maatschappelijk kwetsbare ouders als jongeren niet spontaan als drempel wordt benoemd.

Een andere drempel die tijdens de literatuurstudie niet naar voren komt maar wel tijdens de focusgroepen, is de organisatie van gemengde vrijetijdsactiviteiten voor zowel mannen als vrouwen. Tijdens de avondactiviteiten van Kras Jeugdwerk gebeuren de werkingen waaraan ik deelneem apart per geslacht. Bovendien hebben twee ouders aangegeven dat hun kinderen niet aan een hobby mogen deelnemen indien een individu van het ander geslacht deelneemt.

Verder onderzoek naar de beweegreden van deze drempel is aangewezen, in combinatie met onderzoek naar de werking van organisaties zoals Kras Jeugdwerk om de activiteiten op te splitsen per geslacht. Zijn er evidence based redenen om geslacht te scheiden of is dit op vraag van de jongeren?

Om dieper in te gaan op de werking van Kras Jeugdwerk lijkt het aanwezen om verder onderzoek te verrichten naar het doelpubliek dat zij aantrekken. Kras Jeugdwerk geeft aan zich te richten op maatschappelijk kwetsbare jongeren. De theorie van het kruispuntdenken kan een basis vormen om maatschappelijke kwetsbaarheid verder te bestuderen.

Binnen deze theorie wordt er bekeken welke persoonlijkheidskenmerken van de jongeren ertoe leiden dat een jongere als maatschappelijk kwetsbaar wordt gecategoriseerd. Zijn deze persoonlijkheidskenmerken uiteenlopend of zijn er gelijkenissen?

Om hun doelgroep te bereiken werkt Kras Jeugdwerk samen met vrijwilligers van verschillende origine. Deze vrijwilligers spreken rondhangende jongeren in de buurt aan met als doel hen te integreren binnen de werking van Kras Jeugdwerk. Wetenschappelijk onderzoek van Schoupe, De Visscher & Van De Walle (2014) bevestigt de meerwaarde van brugfiguren die de brug vormen tussen jongeren en het georganiseerde jeugdwerk. Door deze jongeren aan te spreken in hun moedertaal binnen hun vertrouwde omgeving proberen de vrijwilligers het vertrouwen te winnen van deze jongeren. Op die manier houdt Kras Jeugdwerk rekening met de superdiversiteit van stad Antwerpen. De meerwaarde van het outreachend werken wordt bevestigd in de literatuurstudie.

Aansluitend is het opmerkelijk dat de ondervraagde jongeren en ouders geen jeugdbewegingen opnoemen bij het opsommen van vrijetijdsactiviteiten. Daarenboven komt de werking van chiro, scouts of andere jeugdbeweging niet aan bod tijdens gesprekken met de jeugdwerkers. Met het oog op de aanbeveling voor Chirojeugd Vlaanderen, lijkt een uitgebreidere uitwisseling van het aanbod tussen jeugdbeweging en jeugdwerkers aangewezen. Hierbij lijkt het interessant om na te gaan waarom er al dan niet wordt doorverwezen naar een jeugdbeweging.

Naast de besproken drempels wordt in de literatuurstudie uitgebreid ingegaan op de rol van ouders bij de vrijetijdsparticipatie van hun kinderen. Onderzoek van De Pauw et al. (2012) toont aan dat de toegankelijkheid van het jeugdwerk toeneemt wanneer ouders bekend zijn met het vrijetijdsaanbod. Binnen de focusgroep van de maatschappelijk kwetsbare ouders wordt er door het volwassenonderwijs LIGO sterk ingezet op de kenbaarheid van het vrijetijdsaanbod in de buurt via bezoeken naar lokale vrijetijdsorganisaties. Dit sluit aan bij het wetenschappelijk onderzoek van De Pauw et al. (2012).

In tegenstelling tot de bevindingen uit de literatuurstudie en de focusgroep met de maatschappelijk kwetsbare ouders, hebben de bevraagde maatschappelijk kwetsbare jongeren de rol van hun ouders niet spontaan genoemd. Slechts bij twee van de twaalf bevraagde jongeren hebben ouders een actieve rol gespeeld bij hun deelname aan Kras Jeugdwerk. De meeste jongeren krijgen van hun ouders de vrijheid om zelf te beslissen of ze willen deelnemen aan een vrijetijdsactiviteit. De meeste ouders hebben geen actieve rol in de vrijetijdsbesteding van hun kind terwijl de studie Hung-Ming (2020) het belang van vrije tijd aankaart voor het versterken van het psychologisch kapitaal van de jongere.

Slechts een van de tien bevraagde ouders sport in zijn vrije tijd. Terwijl wetenschappelijk onderzoek van Kamionka et al. (2023) het positief verband weergeeft tussen ouders die zelf sporten en hun kinderen die zullen sporten. Verder onderzoek naar drempels om te sporten bij maatschappelijk kwetsbare ouders is aangewezen.

Tot slot benoemen verschillende wetenschappelijke onderzoeken hoe organisaties maatschappelijk kwetsbare jongeren kunnen bereiken en wat zij voor hen kunnen betekenen, in combinatie met het pedagogisch belang van dit vrijetijdsaanbod. Hier wordt echter maar naar één kant van het verhaal gekeken. Naast de drempels binnen het vrijetijdsaanbod rijst de vraag of maatschappelijk kwetsbare jongeren effectief nood hebben om aan te sluiten bij het reeds bestaande vrijetijdsaanbod dan wel eerder nood hebben aan vernieuwde vormen van het vrijetijdsaanbod zoals het Nederlandse Youth Empowerment programma 'Grote Broer'.

5 Conclusie

De voorbije maanden is er onderzoek verricht naar de vrijetijdsparticipatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren in Antwerpen. Dit onderzoek kan zowel op beleidsmatig als organisatorisch niveau een meerwaarde bieden.

Binnen het thema 'diversiteit binnen het jeugdwerk' bestaat er een tegenstrijdigheid. Enerzijds is er veel belangstelling voor dit onderwerp binnen de actualiteit en het Vlaams beleid. Anderzijds is er weinig Belgisch, wetenschappelijk onderzoek naar verricht. Dit benadrukt het belang van het bevorderen van vrijetijdsparticipatie voor maatschappelijk kwetsbare jongeren op een evidence-based methode.

Het ervaren van drempels is een gevoelsmatig, subjectief gegeven dat elke jongere op zijn eigen manier ervaart. Hierdoor kan er geen pasklaar antwoord gegeven worden op de vraag welke drempels voor het vrijetijdsaanbod bestaan voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. De gevoelsmatigheid van deze drempels toont aan dat kwalitatief onderzoek meer aangewezen is dan kwantitatief onderzoek.

Het outreachend werken via de inzet van brugfiguren en het vrijblijvend karakter van vrijetijdsparticipatie waarbij jongeren zelf kunnen bepalen wanneer ze komen naar een activiteit wordt zowel binnen de literatuur als binnen het empirisch onderzoek als drempelverlagend beschouwd.

Doorheen het onderzoek komt het belang van een positieve houding van lesgevers, animatoren, leiders en ouders naar voren als invloed op de vrijetijdsparticipatie van de maatschappelijk kwetsbare jongere. Verder onderzoek naar de rol van de ouders en lesgevers, leiders en animatoren is aangewezen.

Daarenboven speelt de invloed van vrienden een belangrijke rol. Wetenschappelijk onderzoek van Huyghe et al. (2009) geeft aan dat jongeren de voorkeur geven aan vrijetijdsbesteding met hun vrienden. Dit wordt bevestigd in het resultatenluik bij zowel de maatschappelijk kwetsbare ouders als jongeren.

De theorie van het kruispuntdenken kan een basis vormen om de persoonlijkheidskenmerken van de jongeren in kaart te brengen. Hierbij wordt er verder onderzoek aanbevolen naar welke persoonlijkheidskenmerken in totaliteit ervoor zorgen dat een jongere als maatschappelijk kwetsbaar wordt beschouwd, in combinatie met het cultureel, sociaal en psychologisch kapitaal van maatschappelijk kwetsbare jongeren en hun gezin.

Naast het microniveau zijn hedendaagse, maatschappelijke fenomenen zoals de superdiversiteit in de stad en de invloed van sociale media op de leefwereld van jongeren eveneens belangrijk bij het uitschrijven van wetenschappelijk onderzoek over de vrijetijdsparticipatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren.

Tot slot benadrukt deze studie de complexiteit van vrijetijdsbesteding voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. Hierbij wordt er gestreefd naar een inclusieve aanpak, waarbij de behoeften en drempels van deze jongeren centraal staan. Verder onderzoek op maatschappelijk niveau is aangewezen om gelijke toegang binnen het vrijetijdsaanbod te bevorderen.

6 Aanbeveling voor Chirojeugd Vlaanderen

Beste Chirojeugd Vlaanderen,

In deze aanbeveling reflecteer ik op jullie inzet voor inclusiviteit voor maatschappelijke kwetsbare jongeren binnen het jeugdwerk. Hierbij heb ik jullie diversiteitsplan van 2018 en beleidsnota van 2022-2025 als inspiratiebron gebruikt.

De samenwerking met de Wetenschapswinkel toont aan dat er gestreefd wordt naar wetenschappelijk onderzoek over de inclusiviteit van jeugdwerk. Met jullie kennis, de expertise van de Vrije Universiteit Brussel en de reeds bestaande wetenschappelijke onderzoeken heeft deze masterproef vorm gekregen.

De kracht van organisaties om inclusief te werken is zowel naar voren gekomen tijdens de literatuurstudie als het resultatenluik. In dit aanbevelingsluik wordt er zeker niet met de vinger gewezen naar Chirojeugd Vlaanderen. Jullie hebben inspanningen verricht op zowel beleidsniveau als binnen het werkveld om inclusie binnen de Chiro te bevorderen. Met deze aanbeveling worden er verdere handvaten aangereikt om dit te versterken.

Het organiseren van **diepgaande netwerkmomenten** tussen Chirojeugd Vlaanderen en organisaties gericht op maatschappelijk kwetsbare jongeren is een veelbelovende stap. Door ervaringen te delen en samen te werken in combinatie met het gebruiken van het wetenschappelijk onderzoek, kunnen drempels binnen het reguliere vrijetijdsaanbod geconcretiseerd worden. Hierbij wordt er dieper ingegaan op de noden van deze jongeren en worden specifieke drempels besproken.

Kleine aanpassingen, zoals het **evalueren van regels bij lokale Chirogroepen** die als drempels kunnen fungeren, zijn cruciaal. Een voorbeeld van zo'n regel is het vereisen van een minimaal aantal aanwezigheden op Chirozondagen om mee te mogen op kamp (Chirojeugd Vlaanderen, 2024). Het benadrukken van het vrijblijvende karakter van activiteiten voor jongeren met een lagere sociaaleconomische status bij de lokale leidingsploegen kan een significant verschil maken.

Wanneer we wetenschappelijk onderzoek toepassen op de aanwezigheidsregel, betekent dit dat iedereen mee mag op kamp, ongeacht hoe vaak een lid tijdens het jaar naar de Chirozondagen is geweest. Dit voorbeeld toont aan dat aanbevelingen niet altijd groots hoeven te zijn. Kleine stapjes kunnen ook al een groot verschil maken.

Het verder experimenteren met **outreaching werken**, zoals gepland in het diversiteitsplan van 2018, vereist voortzetting en evaluatie. Betrek hierbij jullie stadswerker die de stadswerking voor 20 chiroploegen in Antwerpen faciliteert. Bovendien is dit een kans om jullie impact in stedelijke gebieden te vergroten en nog meer jongeren te bereiken.

Op de website van de Chiro hebben jullie een aparte rubriek gewijd aan **inclusieve communicatie en ouderparticipatie** binnen de chirowerking.

Pleysier et al. (2012) hebben aangetoond dat vele organisatoren dergelijke secties samenstellen op basis van hun eigen opvattingen over kwaliteitsvol jeugdwerk, met weinig gebruik van bestaand wetenschappelijk onderzoek. Een kritische vraag die intern gesteld kan worden is: "Zijn deze secties gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, of zijn het vooral aanbevelingen gebaseerd op praktijkervaring?"

Wetenschappelijk onderzoek geeft weer dat het sociaal, cultureel en psychologisch kapitaal van jongere vergroot wanneer zij deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten in de buurt (Vandenbossche et al., 2016; Bourdieu, 2011).

Hierbij is het belangrijk om de **inzichten van wetenschappelijk onderzoek te integreren in het aanbod van Chirojeugd Vlaanderen**. Een van deze inzichten zijn dat maatschappelijk kwetsbare jongeren een ondersteunend gevoel ervaren wanneer zij een hobby uitoefenen. Dit helpt mee om tegenslagen in het dagelijks leven te overwinnen. Op basis van deze bevinding kan de methodiek rond mentaal welzijn die jullie reeds hebben ontwikkeld verder vorm gegeven worden (Chirojeugd Vlaanderen, 2024).

Een volgende stap is om het aanbod die Chirojeugd Vlaanderen heeft ontwikkeld kenbaar te maken bij de lokale leidingsploegen.

Een volgende stap zou zijn om de leidingsploegen te begeleiden bij het implementeren van deze communicatiestrategieën in hun dagelijkse praktijk.

Tenslotte is jullie inzet om inclusiever te werken mooi om waar te nemen.

Door voort te bouwen op deze aanbevelingen, kunnen jullie de Chirogemeenschap versterken met als doel om nog meer jongeren te verwelkomen in een inclusieve en diverse omgeving.

Met vriendelijke groeten,
Celien Van San

7 Referentielijst

- Adeoye-Olatunde, O.A. & Olenik, N.L. (2021). Research and scholarly methods: Semi-structured interviews. *Journal of the American College of Clinical Pharmacy*. 2021(4). p. 1358-1367. doi:10.1002/jac5.14411358.
- Al-Faham, H. , Angelique M. D. & Rose E. (2019). Intersectionality: From Theory to Practice. *Annual Review of Law and Social Science* 15(1), p. 247-65. <https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-101518-042942>.
- Ambrassade. (2022). Scan jeugdontwikkeling. Inventaris van initiatieven die de ontwikkeling van jeugdwerk in Vlaanderen ondersteunen. Geraadpleegd op 20 oktober 2023, van <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/scan-jeugdwerkontwikkeling>
- Antwerpen (2024). Visie en beleid stedelijke jeugddienst. Geraadpleegd op 29 januari 2024, van <https://www.antwerpen.be/info/visie-en-beleid-stedelijke-jeugddienst>.
- Bakker, M. & De Boer, F. (2021). Kwaliteitscriteria in kwalitatief onderzoek: welke termen hanteer je als kwalitatief onderzoeker? *Kwalon* 26(2). p. 88-96. <https://doi.org/10.5117/KWA2021.2.002.BAKK>
- Bex, F. (2022), Ontspanning is een basisrecht, Welzijnszorg. Brussel, V.U. Welzijnszorg. Geraadpleegd op 30 januari 2024, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/61788>
- Bourdieu, P. (2011). The Forms of Capital (1986). In I. Szeman & T. Kaposy (Eds.), *Cultural Theory: An Anthology*. p. 81-94, Chichester: Wiley-Blackwell.
- Bradt, L., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J. & Spruyt, B. (2019). Bevindingen uit de JOP-monitor 4, de JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2. Uitgeverij Acco. D/2019/0543/91.
- Brouckaert, T. (2014). "Zijn Vlamingen dan ook niet goed geïntegreerd?" - Een kruispunt-analyse van integratievertoegen in Vlaanderen vanuit het standpunt van moeders zonder papieren'. *Tijdschrift voor Genderstudies* 17(2), p. 131-47. <https://doi.org/10.5117/TVGEND2014.2.BROU>.
- Chirojeugd Vlaanderen. (2024). Aanwezigheden bijhouden. Geraadpleegd op 12 april 2024, van <https://chiro.be/info-voor-leiding/ledenteveel/we-kiezen-voor-een-ledenstop-hoe-organiseren/aanwezigheden-bijhouden>
- Chirojeugd Vlaanderen (2022). Beleidsnota 2022-2025. Geraadpleegd op 18 oktober 2023, van <https://chiro.be/beleidsnota-2022-2025>

Chirojeugd Vlaanderen (2018). Iedereen Chiro. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van https://chiro.be/sites/default/files/attachments/2018-08/Iedereen_Chiro.pdf

Chirojeugd Vlaanderen (2024) Mentaal welzijn. Geraadpleegd op 2 mei 2024, van <https://chiro.be/omgaan-met-elkaar-in-je-chirogroep/mentaal-welzijn>

Chirojeugd Vlaanderen (2019). Voorrangsregels. Geraadpleegd op 27 januari 2023, van <https://chiro.be/info-voor-leiding/ledenteveel/we-kiezen-voor-een-ledenstop-hoe-organiseren/voorrangsregels>

Crenshaw, K. (1989) Demarginilizing the Intersection of Race and Sex: A black feminist Critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *The University of Chicago Legal Forum* 1989(8), p. 139-167.

Crochet, P. (2024). Meer dan 7 op de 10 jongeren nemen deel aan activiteiten van een vereniging, maar sommige groepen opvallend minder. Geraadpleegd op 6 februari 2024, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/02/06/zeven-op-de-tien-jongeren-nemen-deel-aan-activiteiten-van-vereni/#:~:text=CROCHET%20PHILIPPE,Meer%20dan%207%20op%20de%2010%20jongeren%20nemen%20deel%20aan,die%20in%20De%20Morgen%20staat.>

De Backer, M. (2019). Class, Style and Territory in the Drari Microcultures of Brussels. *Societies*, 9(3), p.1-17. <https://doi.org/10.3390/soc9030064>

De Backer, M. (2016). The Publicness Paradox: Young People And The Production Of Parochial Places. *Environnement Urbain/Urban Environment*, 10(10), p. 1-19.

De Backer, M. (2017). Young people, Public Space and Identity. *Vrije Universiteit Brussel*, p. 56-64.

Departement Cultuur, Jeugd en Media (2024). Hoe gaat het met onze jeugd? Resultaten van de nieuwe JOP-monitor. Geraadpleegd op 9 februari 2024, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/nieuws/hoe-gaat-het-met-onze-jeugd-resultaten-van-de-nieuwe-jop-monitor>

Departement Cultuur, Jeugd en Media (2023). Geprofessionaliseerd jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugd. Geraadpleegd op 25 oktober 2023, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/subsidies/geprofessionaliseerd-jeugdwerk-met-maatschappelijk-kwetsbare-jeugd>

Departement Cultuur, Jeugd en Media (2022). Eindrapport masterplan diversiteit in/ en jeugdwerk. Geraadpleegd op 24 oktober 2023, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/jeugd/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleid/diversiteit-het-jeugdwerk/masterplan-diversiteit-het-jeugdwerk>

Departement Cultuur, Jeugd en Media (2020). Masterplan diversiteit in/ en het jeugdwerk. Geraadpleegd op 6 februari 2024, van https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/202004/Masterplan_diversiteit_in_het_jeugdwerk.pdf

Departement Cultuur, Jeugd en Media (2020). Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024. Geraadpleegd op 24 oktober 2023, van https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-02/vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan_2020-2024%20%282%29.pdf

Departement Omgeving. (2023). Atlas Superdiversiteit. Geraadpleegd op 23 oktober 2023, van <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/onderzoek-cijfers-en-geoloketten/atlas-superdiversiteit>;

De Pauw, P., Coussée, F., Vermeersch, H., Van Houtte, M. & Vettenburg, N. (2012). Diversiteit in en tussen jeugdbewegingen in Vlaanderen. *Welvijs* (23)1. p. 24-27.

Dijkstra, J.K. & Veenstra, R. 'Jongeren, leeftijdsgenoten en criminaliteit'. *Tijdschrift voor Criminologie* 61(3), p. 280-292. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061003005>.

Engbersen, R. & Kremer, M. (2021). De superdiverse stad: Antwerpen. *Tijdschrift voor sociale vraagstukken*, 2021 (extra editie), p. 10-13.

Faché, W. (2021). Positieve jeugdontwikkelingsbenadering in jongerencentra en jeugdclubs. *Pedagogiek* 40(3), p. 289-313. <https://doi.org/10.5117/PED2020.3.003.FACH>.

Filia, K., Menssink, J., Gao, C.X., Rickwood, D., Hamilton, M., Hetrick, S.E., Parker, A.G. et. al. 'Social Inclusion, Intersectionality, and Profiles of Vulnerable Groups of Young People Seeking Mental Health Support'. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 57 (2), p. 245-254. <https://doi.org/10.1007/s00127-021-02123-8>.

Geldof, D. (2019). De transitie naar superdiversiteit en majority minority-cities. Over de nood aan interculturalisering van politie en justitie. *Panopticon tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk* 40(5), p. 368-387. ISSN: 0771-1409.

Gordts, P. (2020, 28 oktober). 'Op Chirokamp leer je samenleven': Vlaanderen stimuleert diversiteit in jeugdwerk. De Morgen. Geraadpleegd op 23 oktober 2023, van <https://www.demorgen.be/nieuws/op-chirokamp-leer-je-samenleven-vlaanderen-stimuleert-diversiteit-in-jeugdwerk~b86287e2/>.

European Data Protection Board. (2020). Richtsnoeren 05/2020 inzake toestemming overeenkomstig Verordening 2016/679. p. 1-39. Geraadpleegd op 10 februari 2024, van https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_nl.pdf

Hung-Ming, T. (2020). Does Active Leisure Participation Promote Psychological Capital through Peer Support in Economically Disadvantaged Children? Onder redactie van Paul Anand. *PLoS one* 15(6), p. 1-13. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0234143>.

Huyghe, E., Dehertogh, H., Mortelmans, D., Van Assche, V. & Maelstaf, H. (2009). Vrije tijd door Antwerpse tienerogen. p. 73-101. Geraadpleegd op 4 februari 2024, van https://www.kenniscentrumisos.be/wp-content/uploads/2018/03/Vrije-tijd-door-tienergen_Eindrapport.pdf

Kamionka, A., Lipowska, M., Lizińczyk, S. & Lipowski, M. (2023). The impact of parents' physical activity goals and parental attitudes on physical activity during leisure time among children in middle childhood. *Frontiers in Public Health* 2023(11). p. 1170413-1170413 <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1170413>.

Kras Jeugdwerk (2022). Jaarverslag 2022. p. 5-33. Geraadpleegd op 6 maart 2024, van <https://www.krasjeugdwerk.be/sites/default/files/contentfiles/jaarverslag%202022%20online.pdf>

Jans, M. & Dhont, F. (2016). Sociaal-cultureel volwassenenwerk en initiatieven in het kader van het Participatiedecreet. Een landschaptekening anno 2016. p. 52-56. Geraadpleegd op 3 februari 2024, van <https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2020-02/SCVW-Landschapstekening-2016.pdf>

Janssen, H.J., Weerman, F. & Eichelsheim, V. (2017). Jeugdcriminaliteit: opvoeding als beschermende factor tegen rondhangen in een slechte omgeving? *Journal of Research in Crime and Delinquency* (54)2, p. 181-207. doi: 10.1177/0022427816664561.

Kenniscentrum Kinderrechten (2023). Beleidsadvies. Armoede en het recht op vrije tijd. Geraadpleegd op 6 februari 2024, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/61788>

Kinderrechtencommissariaat (2024). Recht op ontspanning en vrije tijd. Geraadpleegd op 20 februari 2024, van <https://www.kinderrechten.be/themas/kinderrechten/recht-op-ontspanning-en-vrije-tijd>.

Lareau, A. (2000). Social class and the daily lives of children. A study from the United States.

- Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. California: University of California Press.
- Leversen, I. , Danielsen, A.G., Birkeland, Marianne, S. & Samdal, O. (2012). Basic Psychological Need Satisfaction in Leisure Activities and Adolescents' Life Satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(12). p. 1588-1599. doi: 10.1007/s10964-012-9776-5.
- Mortelmans, D. (2017). *Kwalitatief onderzoek met NVivo*. Acco Leuven.
- Pauwels, L. (2011). Adolescent Offending and the Segregation of Poverty in Urban Neighbourhoods and Schools: An Assessment of Contextual Effects from the Standpoint of Situational Action Theory. *Urban Studies Research* 2011(659768), p. 1-17. doi:10.1155/2011/659768.
- Piessens, A., Sinnaeve, I., & Suijs, S. (2004). Interculturalisering van het (algemeen) welzijnswerk: het Paard van Troje? *WelzijnsGids* (55), p.93-113.
- Schoupe, L., De Visscher, K. & Van De Walle, I. (2014). Verbinding in de vrije tijd. Netwerken tussen jeugdwerk en gezinnen in armoede. Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen. p. 41-57. Geraadpleegd op 5 februari 2024, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/14392>
- Sulimani-Aidan, Y. & Melkman, E. (2022). School Belonging and Hope among At-Risk Youth: The Contribution of Academic Support Provided by Youths' Social Support Networks. *Child & Family Social Work* 27(4), p. 700-710. <https://doi.org/10.1111/cfs.12918>.
- Svensson, R. & Oberwittler, D. (2021). Changing routine activities and the decline of youth crime: A repeated cross-sectional analysis of self-reported delinquency in Sweden, 1999-2017. *Criminology*. 2021, p. 1-36. doi: 10.1111/1745-9125.12273.
- Treety (2024). Rechtenvrije afbeelding voor man holding stop sign. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.shutterstock.com/nl/search/man-holding-stop-sign>
- Uit De Marge. (2024). Maatschappelijke kwetsbaarheid. Geraadpleegd 2 februari 2024, van <https://www.uitdemarge.be/maatschappelijke-kwetsbaarheid/>
- Van Assche V. (2001). Jeugdwerk met maatschappelijk achtergestelde kinderen. *Gids sociaal-cultureel en educatief werk*(30), p. 97-129. Geraadpleegd op 6 februari 2024, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/13106>

-
- Van De Mosselaer, K. & Mortelmans, D. (2015). 't Antwerps jeugdcentrum is van iedereen: Een kwalitatief onderzoek naar inclusieve communicatie om een grotere diversiteit aan jongeren te bereiken. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 43(2), p.186. ISSN: 1384-6930.
- Vandenbossche, L., Keppens, G., Siongers, J. Spruyt, B. & Van Droogenbroeck, F. (2016). Je bent jong... en je vervelt je: een analyse van de oorzaken van verveling bij Vlaamse jongeren en de invloed ervan op hun levenstevredenheid. *Sociologos*, 37(2), p. 128-147. <https://doi.org/10.21825/sociologos.86911>
- Van Der Laan, A., Pleysier, S. & Weerman, F. (2020). Hedendaagse jeugdcriminaliteit: nieuwe vragen en enkele antwoorden na een historische daling. *Tijdschrift voor Criminologie* 2020 (62)2-3. p. 115-129. doi: 10.5553/TvC/0165182X2020062203001.
- Van Dop, N., Depauw, J. & Driessens, K. (2016). Measuring Empowerment: Development and Validation of the Service User Psychological Empowerment. Scale. *Journal of Social Service Research* 42(5), p. 651-664. <https://doi.org/10.1080/01488376.2016.1216915>.
- Van Der Eecken, A., Derluyn, I. en Bradt, L. (2015). Ouderlijke opvattingen over de vrijetijdsbesteding van hun kind(eren). In Lievens, J., Siongers, J. en Waeye, H. (2015). Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyse van de Participatiesurvey 2014. Leuven, Acco. Geraadpleegd op 6 februari 2024, van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/61788>
- Vecteezy (2024). Anonimiteit icoon. Gebruiker silhouet met vraag markering. Onbekend persoon. geïsoleerd vector illustratie. Geraadpleegd 31 januari 2024, van <https://nl.vecteezy.com/vector-kunst/16348377-anonimiteit-icoon-gebruiker-silhouet-met-vraag-markering-onbekend-persoon-geisoleerd-vector-illustratie>
- Vecteezy. (2024). Download gemakkelijk scriptie icoon. Geraadpleegd 31 januari 2024, van <https://nl.vecteezy.com/vector-kunst/25637994-gemakkelijk-scriptie-icoon-de-icoon-kan-worden-gebruikt-voor-websites-afdrukken-sjablonen-presentatie-sjablonen-illustraties-enz>
- Vecteezy (2024). Download gemakkelijk scriptie icoon. Geraadpleegd 31 januari 2024, van <https://nl.vecteezy.com/vector-kunst/25637994-gemakkelijk-scriptie-icoon-de-icoon-kan-worden-gebruikt-voor-websites-afdrukken-sjablonen-presentatie-sjablonen-illustraties-enz>.
- Verhagen, M., Van Loon, L. & Rots-de Vries, C. (2023). Vraag het je Grote Broers: Een verkennend kwalitatief onderzoek naar de ervaren effecten van een wijkgericht youth empowerment programma voor en door jongeren. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen* 10(4), p. 149-56. <https://doi.org/10.1007/s12508-023-00419-5>

Vettenburg, N. (2012). Maatschappelijk engagement: een besef van kwetsbaarheid. Academia Press. D/2012/4804/137.

Vettenburg, N. (2015). Maatschappelijke kwetsbaarheid verminderen door de binding met de school te verhogen. Uit: Loots, C., Schaumont, C., Kwetsbare jongeren: een uitdaging aan de samenleving en het salesiaanse opvoedingsproject, Oud-Heverlee, Don Boscovormingscentrum(006), p. 41 – 64.

Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (2012). Speelpleinwerking met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. p. 1-11. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van <https://www.speelplein.net/Download/Visietekst%20Spw%20met%20mkkj.pdf>

Zeldin, S., Gauley, J., Krauss, E., Kornbluh, M., & Collura, J. (2017). Youth–adult partnership and youth civic development: Cross-national analyses for scholars and field professionals. *Youth & Society* 49(7), p. 851-878. <https://doi.org/10.1177/0044118X1559515>

8 Bijlagen

8.1 Datamanagementsplan

In het datamanagementplan wordt de procedure van de dataverzameling neergeschreven. Hierbij splitsen we het datamanagementsplan op tussen de literatuurstudie en het resultatenluik. Het hoofddoel is om een overzicht te bieden van de gebruikte data. De gegevens omvatten geschreven informatie verkregen uit de literatuurstudie, alsook mondelinge informatie verzameld tijdens de focusgroepen.

De eerste stap omvat het verzamelen van recente data met betrekking tot het onderzoeksthema in zowel de online als offline bibliotheken van de Vrije Universiteit Brussel als Ku Leuven. Bovendien wordt gedurende het jaar de actualiteit zorgvuldig gevolgd. Op basis van deze verzameling worden wetenschappelijke onderzoeken en krantenartikelen gelezen en opgeslagen die een antwoord bieden op de onderzoeksvragen. De literatuurstudie integreert de gegevensverzameling van relevante wetenschappelijke onderzoeken tot een samenhangend geheel.

Nieuwe data worden verzameld in het resultatenluik. Dit gebeurt door middel van focusgroepen met maatschappelijke kwetsbare ouders en jongeren.

Voor de dataverzameling zijn de organisaties Kras Jeugdwerk Antwerpen en LIGO Antwerpen aangeschreven. Kras Jeugdwerk Antwerpen is een vrijetijdsorganisatie die inzet op een toegankelijk vrijetijdsaanbod voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. LIGO geeft Nederlandstalige lessen aan laaggeletterde anderstalige volwassenaan.

Na een positieve respons vindt er een kennismakingsgesprek plaats met de lesgever van LIGO en de jeugdwerkers om het opzet van het onderzoek te kaderen.

De focusgroep voor maatschappelijk kwetsbare ouders vindt plaats binnen een deelwerking van LIGO. Voorafgaan aan de focusgroep wordt de les, opgesteld door de onderzoeker, overlopen met de lesgever van het LIGO om feedback te vragen.

De feedback wordt vervolgens geïmplementeerd in de les met als doel om de bevraging zo laagdrempelig en eenvoudig mogelijk te houden. Zo vindt de focusgroep tijdens de lessen plaats. De lesgever ondersteunt de focusgroep mee wanneer de deelnemer het niet begrijpt.

Bij elke bevraging wordt er schriftelijke toestemming gevraagd bij de maatschappelijk kwetsbare ouders en mondelinge toestemming bij de maatschappelijk kwetsbare jongeren. De voorbereiding van deze focusgroepen berust op de dataverzameling van de literatuurstudie.

De interviews zijn opgenomen tenzij de respondent geen toestemming geeft voor opname. Bij weigering van opname noteert de onderzoeker zo nauwkeurig mogelijk de gegevens tijdens het gesprek. De opgenomen data zijn zorgvuldig en exact uitgetypt. Vervolgens worden de transcripten geanonimiseerd, waarbij namen en woonbuurten specifiek worden geanonimiseerd.

Naast de naam worden leeftijden, vrijetijdsactiviteiten en nationaliteit bevraagd om een volledig beeld te krijgen van de bevroagde namen. De geanonimiseerde transcripten en veldnota's van de focusgroepen worden aan de promotor bezorgd en vervolgens van de computer verwijderd. Vervolgens worden de audio-opnames gewist. Na afronding van de thesis wordt er geen verdere data meer verzameld. Dit betekent dat verzamelde data niet meer gebruikt wordt voor andere onderzoeken.

Om een grondig beeld te hebben over het verloop van de toestemmingsprocedure van de jongeren en ouders wordt er verwezen naar bijlagen 8.2 en 8.3 voor de gedetailleerde procedure van de geïnformeerde toestemming. Er is een onderscheid tussen de toestemmingsprocedure bij de maatschappelijk kwetsbare ouders en maatschappelijk kwetsbare jongeren.

8.2 Interviewleidraad voor de jongeren

8.2.1 *Geïnformeerde toestemming jongeren*

De bevroagde jongeren krijgen op het begin van het diepte-interview of focusgroep toelichting over het onderzoek. Hierbij wordt er bij de start en het einde van het interview mondelinge toestemming gevraagd om de data te mogen gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. In overleg met de promotor en de organisatie hebben we de keuze voor een mondelinge geïnformeerde toestemming gemaakt. Een schriftelijke geïnformeerde toestemming kan bedreigend overkomen voor sommige jongeren.

8.2.2 *Mondelinge toelichting over het wetenschappelijk onderzoek waarbij er mondelinge toestemming wordt gevraagd aan de jongere.*

Toelichting over het eindwerk:

Mijn eindwerk gaat over jouw ervaring om deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten in het stad. Dit kan heel uiteenlopend zijn. Het gaat zowel over samenkomen met vrienden als deelnemen aan Kras of een andere hobby. Er zijn geen foute antwoorden, je mag zelf kiezen wat je hierover wilt vertellen.

De deelname aan dit interview is vrijwillig. Op elk moment kan dit stopgezet worden. Hiervoor hoef je geen reden te geven. Bovendien verwerken wij de gegevens anoniem. Dit betekent dat nergens jouw naam vermeld wordt. Het interview wordt opgenomen. Enkel mijn docent en ik hebben toegang tot deze opname. Na de zomervakantie wordt deze opname verwijderd.

Ben jij nog steeds akkoord dat we verder gaan met het interview?

In samenspraak met de hulpverleners voorzien we, als de jongere zich niet comfortabel voelt met deze opname post its. Via de post its schrijven we alle antwoorden op en plakken we dit op één papier.

8.2.3 *Inleidende vragen*

- Kan je meer over jezelf vertellen?
 - Hoe oud ben je?
 - Hoe ben je in contact gekomen met Kras?
 - Hoe ervaar jij het contact met Kras?
 - Oefen je bepaalde activiteiten met je vrienden uit? Dit kan van samenkomen op het pleintje tot samen gamen bij iemand thuis zijn.
 - Zou je in de toekomst interesse hebben om deel te nemen aan een georganiseerde hobby zoals deelnemen aan een sportclub, jeugdvereniging, een creatieve hobby...?

8.2.4 *Thema gerelateerde vragen*

- Hoe zou jij het vrijetijdsaanbod in je woonbuurt omschrijven?
 - Zijn er factoren die meespelen waarom je wel of niet deelneemt aan het vrijetijdsaanbod in de buurt?
- Als je iets zou mogen veranderen in de buurt op vlak van vrijetijdsbesteding, wat zou je dan willen veranderen? Dit mag van kleine veranderingen tot grote veranderingen zijn.

Ik geef mijn toelichting over het eindwerk weer:

Mijn eindwerk gaat over wat het kind doet in de vrije tijd. Dit kan heel breed zijn. Het gaat zowel over hoe zij samenkomen met vrienden als naar een hobby, activiteit in de buurt gaan. Er zijn geen foute antwoorden, je mag zelf kiezen wat je hierover wilt vertellen.

De deelname aan dit gesprek is vrijwillig. Op elk moment kan dit stopgezet worden. Hiervoor hoef je geen reden te geven. Bovendien verwerk ik de gegevens anoniem. Dit betekent dat nergens jouw naam vermeld wordt.

Het gesprek wordt opgenomen. Ik heb enkel toegang tot deze opname. Na de zomervakantie wordt deze opname verwijderd.

Begrijpt iedereen wat ik bedoel? Goed voor jullie dat we starten aan het gesprek?

8.4 Voorbereiding focusgroep maatschappelijk kwetsbare ouders

8.4.1 *Wat is vrije tijd?*

Vrije tijd is iets doen dat je graag doet zoals naar een hobby gaan, afspreken met vrienden, samen met iemand boodschappen doen...

8.4.2 *Wie kan jou helpen?*

Zij hebben doorheen het schooljaar reeds kennismemaakt met Pinar van buurtsport over het vrijetijdsaanbod in de buurt.

8.4.3 *Inleiding met foto's*

Op tafel vinden jullie allerlei afbeeldingen. Iedereen mag een afbeelding kiezen wat jij graag doet.

- Wat doe jij graag?

Op tafel vinden jullie allerlei afbeeldingen. Iedereen mag een afbeelding kiezen wat jouw kind graag doet.

- Wat doet jouw kind graag?

8.4.4 *Inleidende vragen met stellingen*

(elke stelling wordt afgebeeld op een PowerPointpresentatie met bijhorende afbeelding)

Je mag groen aanduiden bij ja of akkoord en rood aanduiden als je niet akkoord bent of bij neen.

Ik heb een hobby.

Ik heb een hobby in de buurt.

Ik ken mijn buren.

Ik spreek graag met vrienden af.

Ik weet wat mijn kind kan doen in de vrije tijd.

Ik weet wat mijn kind kan doen in de vrije tijd in de buurt.

Ik vind het belangrijk dat mijn kind met vrienden afsprekt.

Ik vind het belangrijk dat mijn kind een hobby heeft.

Ik vind het belangrijk dat mijn kind een hobby heeft in de buurt.

Mijn kind gaat naar een hobby in de buurt.

Mijn kind spreekt met vrienden in de buurt af.

8.4.5 Verdiepende vragen

Op tafel vinden jullie opnieuw allerlei afbeeldingen. Iedereen mag een afbeelding kiezen die verwoord hoe jij de vrije tijd in de buurt voor jouw kind ervaart.

Opnieuw mogen jullie een afbeelding kiezen op tafel. Iedereen mag een afbeelding kiezen die verwoord hoe jij denkt dat jouw kind de vrije tijd in de buurt ervaart.

- Waarom gaat jouw kind niet naar een hobby?

8.4.6 Afsluitende vragen

- Een samenvatting van wat al gehoord en wat al besproken is.
- Zou er iemand iets willen toevoegen aan het gesprek?
- Zijn jullie nog steeds akkoord dat we de gegevens van het interview gebruiken voor mijn eindwerk?

De gegevens worden anoniem verwerkt zodanig dat niemand kan achterhalen dat jij dit bent. Indien je akkoord bent, mag je het document ondertekenen en afgeven aan mij.

8.5 Geïnformeerde toestemming

Voor de maatschappelijk kwetsbare ouders is er een schriftelijke geïnformeerde toestemming opgesteld. Deze geïnformeerde toestemming wordt mondeling tijdens de focusgroep toegelicht.

De ervaring van vrijetijdsparticipatie bij jongeren die moeilijker hun weg vinden tot het georganiseerd vrijetijdsaanbod.

U wordt gevraagd om deel te nemen aan de studie rond de ervaring van uw kind bij het deelnemen aan een vrijetijdsactiviteit in de buurt. Uw deelname is geheel **vrijwillig**. U kan uw deelname op elk moment stopzetten. U hoeft hiervoor geen reden op te geven.

Hieronder vindt u meer informatie over de studie en over hoe deze praktisch zal verlopen. Indien u bijkomende informatie wenst, kan u steeds contact opnemen met de uitvoerder van het onderzoek. Email: Celien.Alix.L.Van.San@vub.be

- 1) **Doel van de studie:** met dit onderzoek wil ik voor mijn thesis inzicht krijgen welke drempels en noden jongeren ervaren om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod in de buurt. We hebben gekozen voor jongeren die moeilijk hun toegang vinden tot het regulier vrijetijdsaanbod. Uit de literatuurstudie blijkt dat ouders een invloed uitoefenen op hun zoon of dochter om naar een vrijetijdsactiviteit te gaan. De gegevens uit het interview zullen door de student geanalyseerd worden in kader van het lopend masterproefonderzoek. Dit onderzoek staat onder begeleiding van de promotor, professor De Backer.
- 2) **Praktisch verloop van de studie:** samen met de andere ouders zal er een gezamenlijk groepsgesprek plaatsvinden van maximum één uur. Hierbij worden vragen gesteld over het vrijetijdsaanbod in de buurt, de activiteiten van uw zoon of dochter en de drempels die u ervaart om deel te nemen aan een vrijetijdsactiviteit in de buurt.
- 3) We vragen ook voorafgaand het interview of dit gesprek opgenomen mag worden, waardoor het nadien beter verwerkt kan worden. De analyse en de resultaten worden uiteraard volledig anoniem verwerkt.
- 4) **Privacy en vertrouwelijkheid:** alle gegevens worden vertrouwelijk behandeld en geanalyseerd.

De verzameling en de verwerking van persoonsgegevens gebeurt in overeenstemming met de wettelijke principes die verzameld staan in de GDPR (general data protection regulation) wetgeving. Persoonsgegevens zullen nooit vermeld worden in de masterproef, alle namen worden geanonimiseerd.

Een opname van het gesprek wordt maximaal bewaard tot na het indienen van de masterproef. Nadien wordt deze definitief verwijderd.

Toestemming

Ik verklaar dat ik geïnformeerd ben over de aard, het doel, de duur van de studie en dat ik weet wat van mij verwacht wordt.

Ik heb voldoende tijd gehad om na te denken en ik heb alle vragen kunnen stellen die bij me opkwamen en ik heb duidelijke antwoorden gekregen. Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is en dat ik vrij ben mijn deelname aan deze studie stop te zetten zonder dat ik hiervoor een reden moet opgeven.

Ik begrijp dat er tijdens de studie persoonsgegevens over mij verzameld zullen worden en dat de onderzoeker de vertrouwelijkheid van deze gegevens verzekert overeenkomstig de GDPR.

Ik neem geheel vrijwillig deel aan dit onderzoek.

Ik stem toe dat het interview opgenomen zal worden in functie van een betere analyse nadien.

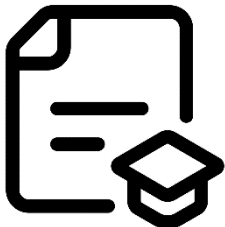
Ik geef toestemming dat mijn gegevens op een geanonimiseerde manier worden gebruikt in het onderzoeksrapport.

Ik ga akkoord om deel te nemen aan de studie.

Naam, voornaam, datum en handtekening van de deelnemer

8.5.2 Symbolen geïnformeerde toestemming

Bij de mondelinge toelichting van de geïnformeerde toestemming werd volgende symbolen afgebeeld. Het onderzoek werd verricht bij anderstalige ouders:

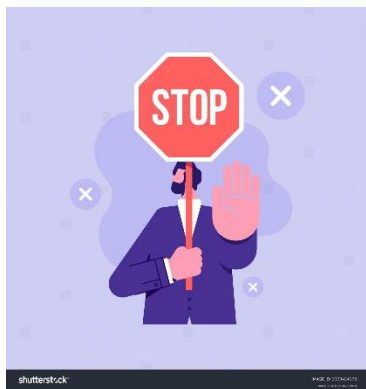
(Vecteezy, 2024)

Toelichting eindwerk

(Vecteezy, 2024)

Anonimiteit deelnemers

(Treety, 2024)

Je kan elk moment stoppen

(Vecteezy, 2024)

Rekening houden met GDPR-wetgeving

(Vecteezy, 2024)

De focusgroep wordt opgenomen.

8.6 Verklaring van authenticiteit en openbaarmaking

VERKLARING VAN AUTHENTICITEIT EN OPENBAARMAKING

De ondertekende verklaring van authenticiteit en openbaarmaking is een integrale component van het geschreven werk dat wordt ingediend door de student.

Met mijn handtekening verklaar ik dat:

- ik de enige auteur ben van het ingesloten geschreven werk¹;
- ik dit werk in eigen woorden heb geschreven;
- ik geen plagiaat heb gepleegd zoals gedefinieerd in artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB; waarbij de meest voorkomende vormen van plagiaat zijn (niet-limitatieve lijst):
 - aard 1: tekst overnemen van andere auteurs, weliswaar met bronvermelding maar zonder gebruik van aanhalingstekens waar het om een letterlijke overname gaat;
 - aard 2: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet letterlijk, zonder bronvermelding;
 - aard 3: verwijzen naar primair bronmateriaal waar de tekst en bronvermelding al dan niet letterlijk wordt overgenomen uit niet-vermelde secundaire bronnen;
 - aard 4: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet met bronvermelding, met geringe en/of misleidende tekstaanpassingen;
 - aard 5: eigen werk overnemen zonder bronvermelding (zelfplagiat);
 - aard 6: tekstfragmenten genereren of substantieel aanpassen met softwaretools, zonder de uitdrukkelijke vermelding hiervan.
- ik in de tekst en in de referentielijst volledig heb gerefereerd naar alle internetbronnen, gepubliceerde of ongepubliceerde teksten die ik heb gebruikt of waaruit ik heb geciteerd;
- ik duidelijk alle tekst heb aangeduid die letterlijk is geciteerd;
- ik alle methoden, data en procedures waarheidsgetrouw heb gedocumenteerd;
- ik geen data heb gemanipuleerd;
- ik alle personen en organisaties heb vermeld die dit werk hebben gefaciliteerd, dus alle ingediende werk ter evaluatie is mijn eigen werk dat zonder hulp werd uitgevoerd tenzij uitdrukkelijk anders vermeld;
- dit werk noch een deel van dit werk werd ingediend aan een andere instelling, universiteit of programma;
- ik op de hoogte ben dat dit werk zal gescreend worden op plagiaat;
- ik alle origineel onderzoeksmateriaal onmiddellijk zal indienen op het Decanaat wanneer hierom wordt gevraagd;
- ik op de hoogte ben dat het mijn verantwoordelijkheid is om na te gaan dat ik word opgeroepen voor een hoorzitting en tijdens de periode van hoorzittingen beschikbaar te zijn;
- ik kennis genomen heb van artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB omtrent onregelmatigheden en dat ik op de hoogte ben van de disciplinaire sancties;
- (enkel voor masterproeven) ik akkoord ga met de openbaarmaking van mijn masterproef. Indien ik niet akkoord ga dien ik samen met mijn masterproef het formulier 'openbaarmaking masterproef' in (terug te vinden op de VUB website).

Student familienaam, voornaam: Van Sam Glien

Datum: 23/05/24

Handtekening:

¹ Voor groepswerken zijn de namen van alle auteurs verplicht. Hun handtekeningen staan collectief borg voor de volledige inhoud van het geschreven werk.

Toestemmingsformulier openbaarmaking masterproef

Student : Van San Celien
Rolnummer : 0581322
Opleiding : Criminologische wetenschappen
Academiejaar : 2023-2024

Masterproef
Titel : Jeugdwerk: een inclusief of exclusief gegeven?
Promotor : Prof. De Backer

De masterproef waarvoor de student een credit behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum:

Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld te 22/05/24 op Brussel

Handtekening student